

Covid-19 Sürecinde Yaşananlara İlişkin Psikolojik Danışman Görüşleri

Psychological Counselor Views on What Happened during the Covid-19 Process

Fatmanur Büyükcüra, Sevil Filiz

Yazar Bilgileri

Fatmanur Büyükcüra
Psikolojik Danışman, Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim,
fatmanurbuyukcuraa@gmail.com

Sevil Filiz
Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, Eğitim Programları ve Öğretim,
sevilb@gazi.edu.tr

ÖZ

Covid-19'un yayılmasını önlemek için önlemler alınmıştır. Önlemlerden en etkili sosyal izolasyondur. Türkiye'de bu dönemde izolasyon amacıyla birçok kurumla birlikte okullar da kapatılmış ve eğitim-öğretimde, uzaktan eğitime geçilmiştir. Durumdan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri de etkilenmiştir. Araştırmayla Covid-19'un rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine etkisinin, psikolojik danışmanların görüşlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma türlerinden görüşme, amaçsal örneklem türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya farklı sınıf düzeylerinde çalışan 15 psikolojik danışman katılmıştır. Görüşmelerden toplanan veriler içerik analiziyle incelenmiştir. Ulaşılan verilerle kategoriler-kodlar belirlenmiş, bu doğrultuda psikolojik danışmanların görüşleri 5 başlıkta incelenmiştir. Süreçte bakanlığın talepleriyle gerçekleştirilen hizmetler 8 kategoride incelenmiştir. Bunlar bilgi toplama-yayma, program geliştirme-hazırlama-uygulama hizmetlerinde ağırlık göstermiştir. Bakanlık talepleri dışında gerçekleştirilen hizmetler 8 kategoride incelenmiştir. Bunlar bilgi toplama-yayma, müşavirlik hizmetlerinde yoğunlaşmıştır. Karşılaşılan sorunlar 8 kategori olarak belirlenmiştir. Bunlar bilgi toplama-yaymayla ilişkili ve mesleğe yönelik sorunlarda ağırlık göstermiştir. Sorunlara yönelik çözüm önerileri 5 kategoride incelenmiştir. Öneriler, bilgi toplama-yaymayla ilişkili ve mesleğe yönelik çözüm önerilerinde yoğunlaşmıştır.

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler
Covid-19
Pandemi
Psikolojik Danışman
Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Keywords
Covid-19
Pandemic
Psychological Counselor
Guidance and Counseling

Makale Geçmişi
Geliş: 02.12.2021
Düzeltilme: 28.12.2021
Kabul: 14.01.2022

ABSTRACT

Precautions have been taken to prevent the spread of Covid-19. The most effective precaution is social isolation. During this period in Turkey, schools were closed with many institutions for the purpose of isolation, and distance education was started. Guidance and psychological counseling services were affected by the situation. This research aimed to examine the effect of Covid-19 on guidance and psychological counseling services according to the opinions of psychological counselors. Phenomenology, which is one of the qualitative research types, maximum diversity sampling method, which of purposive sampling, were used in the research. Fifteen psychological counselors working at different grade levels participated in the research. The data collected from interviews were analyzed by content analysis. Categories-codes were determined with data obtained, in this direction, opinions of psychological counselors were examined with five headings. Within this period, services performed with the demands of Ministry were examined in 8 categories. These focused on information gathering-dissemination, program development-preparation-implementation services. Services performed outside of Ministry's demands were examined in 8 categories. These have concentrated on information gathering-dissemination, consultancy services. Problems encountered were determined in 8 categories. They focused on problems related to information gathering-dissemination and profession. Proposals of solutions to problems were examined in 5 categories. Suggestions focused on solution proposals about information gathering-dissemination and for the profession.

Makale Türü

Araştırma

Önerilen Atıf

Büyükcüra, F. & Filiz, S. (2022). Covid-19 sürecinde yaşananlara ilişkin psikolojik danışman görüşleri. *TEBD, 20(1)*, 166-198. <https://doi.org/10.37217/tebd.1031571>

Giriş

Günümüz dünyası insan hayatını her açıdan derinden etkileyen bir pandemi ile savaştaktadır. Pandemi, Eski Yunan dilinde “tüm” anlamına gelen “pan” ve “insanlar” anlamına gelen “demos” sözcüklerinden oluşan “tüm insanları etkileyen” anlamında bir kavramdır (Aslan, 2020). İnsanlık tarihi boyunca sayısız pandemi yaşanmıştır. Bu araştırmadaysa güncel pandemi olan, tüm dünyayı derinden etkileyen Covid-19 ele alınmıştır.

Covid-19 insandan insana bulaşan bir hastalıktır. Hasta bireylerin öksürmeleri, aksırmalarıyla ortaya saçılan damlacıkların solunmasıyla bulaşır. Hastaların solunum parçacıklarıyla kirlenmiş yüzeylere temas edildikten sonra kirlenen ellerin ağız, burun, göz mukozasına götürülmesiyle de virüs alınabilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] Öğretim Programları Daire Başkanlığı, 2020). Bu yeni tip virüsün yayılmasını önlemek için en etkili yöntemlerden birisi ise sosyal izolasyondur (Eren, 2020). Birçok ülke gibi Türkiye’de de bu dönemde izolasyon amacıyla birçok kurumla birlikte okullar da kapatılmıştır.

Okulların kapanmasıyla birlikte ülkelerde eğitim-öğretim, uzaktan eğitim yöntemiyle sürdürülmeye başlanmıştır. Uzaktan eğitim, kısaca fiziksel ortama ihtiyaç duyulmadan farklı iletişim araçları üzerinden gerçekleştirilen eğitim modeli olarak ifade edilebilir (Kaysi, 2020). Eğitimin bağımsız ve tamamlayıcı bir boyutu olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri de (Nazlı, 2016) Covid-19 sürecinden etkilenmiştir, çalışmaları uzaktan eğitim ile sürdürülmeye devam edilmiştir. Bu süreçte Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı; “E-Özel Bülten” dergisi yayın hayatına başlamıştır (MEB, 2020a). Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM), Bilim ve Sanat Eğitim Merkezleri (BİLSEM) ve özel eğitim okulu müdürleriyle e-konferanslar yapılarak salgın sürecinde özel eğitim ve rehberlik hizmetleri ile ilgili yürütülen çalışmalar, tedbirler, sunulabilecek destek hizmetleri değerlendirilmiştir. “Aileler İçin Çocuklara Yardım Rehberi”, “Yetişkinler İçin Bilgilendirme Rehberi”, “Gençler İçin Psikolojik Destek Rehberi” yayımlanmıştır. Özel eğitim ve rehberlik hizmetlerinde bilgi akışının aksamaması için Millî Eğitim Bakanlığı İletişim Merkezlerinde (MEBİM), RAM’larda görevli personel sayısı artırılıp “Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Bilgilendirme Hattı” kurulmuştur. “Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri” konulu talimatname hazırlanmıştır. Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim gören öğrenciler için uygulama programları hazırlanmış, etkinlikler planlanmıştır (MEB, 2020b). Rehberlik dâhil olmak üzere 19 alana ait sosyal medya hesapları kurulmuş (MEB, 2020c), “mebozelegitim” adıyla YouTube kanalı açılmıştır (MEB, 2020b). “Elif ile Alp” karakterlerini içeren “Psikoeğitsel Etkinlikler Kitapçıkları” yayımlanmıştır. “LGS’ye Hazırlanan Öğrenciler İçin Zaman Yönetimi ve Motivasyon”, “Sınava İlişkin Duygularımız” konulu e-broşürler ve “Güvenli İnternet Kullanımı”, “Siber Zorbalık” başlıklı iki kılavuz hazırlanmıştır (MEB, 2020c). “Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği”,

“Rehberlik Araştırma Merkezi Yönergesi”, “Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Etik Yönergesi” hazırlanıp yayımlanmıştır (MEB, 2020d). RAM’larda görev yapan rehber öğretmenlere/psikolojik danışmanlara ve özel eğitim öğretmenlerine yönelik e-konferanslar yoluyla hizmet içi eğitimler gerçekleştirilmiştir. “Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin Kapsayıcı Eğitim Hizmetleri Sunma Açısından Kapasitelerinin Güçlendirilmesi (RAMKEG) Projesi” kapsamında çeşitli faaliyetler yürütülmüştür. “Teknoloji Bağımlılığı ile Mücadelede Farkındalık Artırma Programı” kapsamında tüm paydaşlara yönelik farkındalık çalışmaları hayata geçirilmiştir (MEB, 2020c). Uzaktan/yüz yüze uygulanmak üzere tercih danışmanlığı hizmetinin sunulması için çalışmalar yürütülmüştür. “Tercih Danışmanlığı Birimleri” kurulmuştur. “Sınıf Rehberlik Etkinlikleri Havuzu” hazırlanmıştır. RAM’larda görev yapan psikolojik danışmanlara “Aile İçi Şiddetle Mücadele” konusunda e-konferanslar yoluyla eğitimler düzenlenmiştir. “Özel Eğitimde Yoğunlaştırılmış Davranış Değiştirme Kursu” hayata geçirilmiştir. “Uyum Eğitimi Rehberlik Programı” hazırlanmıştır. Göçmen öğrencilerin ailelerine yönelik “Aile Bilgilendirme Kitapçıkları”, “Aile Eğitimi Seminer İçerikleri” hazırlanmıştır. “Zorlayıcı Yaşam Olaylarında Psikoeğitim (ZOYOP) Projesi” geliştirilmiştir (MEB, 2020d). “Türkiye’de Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri” adlı kitap yayımlanmıştır. “Psikolojik Destek Programları” dijital ortama taşınmıştır. “Bilinçli İnternet Kullanımı” e-broşürleri yayımlanmıştır (MEB, 2020e). Millî Eğitim Bakanlığınca öğrenci ve velilere yaklaşık 16 milyon kişiye rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti verildiği duyurulmuştur (MEB, 2020f).

İlgili alanyazın tarandığındaysa Covid-19 pandemi süreci ve eğitime ilişkin; pandemi sürecinde, fen bilimleri öğretmenlerinin (Bakioğlu ve Çevik, 2020), sınıf/matematik öğretmenliği adaylarının (Düzgün ve Sulak, 2020), öğretim elemanlarının (Sayan, 2020), üniversite öğrencilerinin (Kaysi, 2020), öğretmen adaylarının (Karatepe, Küçükgencay ve Peker, 2020), ilkokul/ortaokul/lise öğrenci/veli/öğretmenlerinin (Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin, 2020), lisans/lisansüstü öğrencilerinin (Keskin ve Özer-Kaya, 2020) uzaktan eğitime; okul yöneticilerinin pandeminin eğitime etkisine (Küleççi-Akyavuz ve Çakın, 2020); okul müdürlerinin pandemi sonrası sürece (Keleş, Atay ve Karanfil, 2020); fen bilgisi şube rehber öğretmenlerinin pandemi sürecindeki öğretmen, öğrenci ve velilere (Haşiloğlu, Durak ve Arslan, 2020); sosyal bilgiler/fen bilgisi öğretmen adaylarının Covid-19’a (Görgülü-Arı ve Hayır-Kanat, 2020); farklı branş öğretmenlerinin uzaktan eğitimde karşılaştığı sorunlara ve öğrencileri motive etme yöntemlerine (Çakın ve Küleççi-Akyavuz, 2020); üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımına ilişkin (Baltacı, Akbulut ve Zafer, 2020) görüşlerinin incelendiği araştırmalar bulunmaktadır. Pandemi sırasında, ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik imge ve algılarının metafor analizi (Bozkurt, 2020a) ile incelendiği araştırmalar yapılmıştır. Pandemi sürecinin, açık ve uzaktan eğitime pedagojik yansımalarına (Can, 2020), Türk eğitim politikalarına etkisine (Eren, 2020), pandemi sürecinde atılan politika adımlarına (Özer, 2020), eğitim

yönetimine (Sarı ve Sarı, 2020), yeni normal ve eğitim paradigmasına (Bozkurt, 2020b), Covid-19'un beraberinde getirdiği eğitim sürecine ilişkin (Kırmızıgül, 2020) dokümanların incelendiği araştırmalar yapılmıştır. Covid-19 süreci ve rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile ilişkili, psikolojik danışmanların Covid-19 sürecine ve uzaktan-yüz yüze eğitim almaya (Yüksel-Şahin, 2021), çözüm odaklı terapiye (Çakır, 2020), çevrim içi psikolojik danışmaya (Poyrazlı ve Can, 2020), toplum psikolojisine (Akat ve Karataş, 2020), izolasyon sürecinin çocuklardaki psikososyal etkilerine (Akoğlu ve Karaarslan, 2020), Covid-19'a yönelik tepkilerin psikolojik sağlamlık açısından incelenmesine (Yazıcı-Çelebi, 2020), pandemi sürecinde psikolojik dayanıklılığı güçlendirme yollarına (Çaykuş ve Mutlu-Çaykuş, 2020), çocuk ve ergenlerde psikososyal yüke (Cardenas, Bustos ve Chakraborty, 2020), yine çocuk ve ergenlerde ruh sağlığına (Shah, Mann, Singh, Bangar ve Kulkarni, 2020) yönelik araştırmalar bulunmuştur. Ancak rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ve psikolojik danışman görüşlerine ilişkin araştırmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle bu araştırmanın yapılmasına gerek duyulmuştur.

Amaç

Bu araştırma ile tüm dünyayı etkileyen Covid-19'un, eğitim sisteminin ayrılmaz ve bütünüleyici bir parçası olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine etkisinin, bu süreci tecrübe eden psikolojik danışmanların algılarına göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Covid-19 sürecinde Millî Eğitim Bakanlığının psikolojik danışmanlardan talepleri doğrultusunda gerçekleştirilen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri nelerdir?
2. Covid-19 sürecinde psikolojik danışmanların bakanlık taleplerine bağlı olmaksızın gerçekleştirdiği rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri nelerdir?
3. Covid-19 sürecinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin uygulanmasında yaşanan sorunlar nelerdir?
4. Covid-19 sürecinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde yaşanan sorunlara dair psikolojik danışmanların çözüm önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Metodolojisi

Araştırma, nitel araştırma olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırma türlerinden olan görüngübilim tercih edilmiştir. Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel'e (2010) göre; nitel araştırma; "Ortamdaki çok farklı faktörlerin anlaşılmasını sağlar, özel durumların 'tüm gerçekliğini' yansıtır." (s. 23). Nitel araştırma türlerinden görüngübilim ise; özü görüleyen bilincin araştırılmasını savunur; zira sorular, sorunlar özlerin tasviriyle ilgilidir. Eş deyişle bilincin özünün

tasvir edilmesi, görüngübilimin temel araştırma alanıdır (Sönmez ve Alacapınar, 2019, s. 93). Bu araştırma ile de Covid-19'un, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine etkisinin, psikolojik danışmanların algılarına göre incelenmesi amaçlandığından görüngübilim kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun seçiminde amaçsal örneklem türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılmasının sebebi; araştırmanın amacıyla tutarlı olarak belirlenen farklı durumlar arasındaki ortak ya da farklı yönlerin, örüntülerin ortaya çıkartılması ve bu sayede problemin daha geniş bir açıdan tasvir edilmesidir (Büyüköztürk vd., 2010, s. 90). Araştırmaya okul öncesi (1), ilkokul (3), ortaokul (4), lise (7) düzeyinden Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak hizmet veren 15 psikolojik danışman katılım göstermiştir. Katılımcılar 6 kadın ve 9 erkek danışmandan oluşmaktadır, mesleki kıdem bakımından ise 2 ve 26 yıl arasında hizmet yıllarına sahiptirler. Çalışma grubunu oluşturan psikolojik danışmanlara ait bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Psikolojik Danışmanlara Ait Demografik Bilgiler

<i>Katılımcı Kodu</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Kıdem Yılı</i>	<i>Okul Türü</i>
E1	Erkek	9	Kız İmam-hatip Lisesi (+Ortaokul)
E2	Erkek	26	Anadolu Lisesi
E3	Erkek	19	Görme Engelliler Ortaokulu (+İlkokul)
E4	Erkek	16	Ortaokul
E5	Erkek	3	Meslek Eğitim Merkezi
E6	Erkek	23	Fen Lisesi
E7	Erkek	2	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Kız)
E8	Erkek	15	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
E9	Erkek	11	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
K1	Kadın	13	Okul Öncesi
K2	Kadın	2	Ortaokul
K3	Kadın	2	Ortaokul
K4	Kadın	17	İlkokul
K5	Kadın	20	İlkokul
K6	Kadın	12	İlkokul

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında araştırmacının hazırladığı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu soruları hazırlanırken araştırmacı çevresindeki bir psikolojik danışmanla ön görüşme yapmış, yorumlar almıştır. Böylece sorular hazırlanmıştır. Sorular hazırlandıktan sonra Eğitim Programları ve Öğretim alanından bir öğretim üyesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ile Eğitim Programları ve Öğretim alanlarından birer araştırma görevlisi olmak üzere 3 uzmanın görüşüne başvurulmuştur, bu doğrultuda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Soruların anlaşılabilirliğini ölçmek amacıyla araştırmacının çevresinden bir psikolojik danışmanla pilot görüşme yapılmıştır. Katılımcılar belirlendikten sonra araştırmacı tarafından katılımcılara e-posta yoluyla bilgilendirilmiş onam formu gönderilmiştir, katılımcıların onaylarını göndermelerinin

ardından onlara ve araştırmacıya uygun zaman dilimi ve ortam belirlenmiştir. Sosyal izolasyondan dolayı görüşmelerin bazıları çevrimiçi ortamda (WhatsApp, GSM), bazıları yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler kayıt altına alınmış, yaklaşık 3 haftada tamamlanmış, her bir görüşmeye yaklaşık 20 dakika ayrılmıştır. Görüşmeler yapıldıktan sonra veriler form hâline getirilmiş, görüşlerini teyit ettirmek amacıyla katılımcılara e-posta yoluyla gönderilmiştir, katılımcılardan dönütler alınmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi tercih edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek içerik analizini (Tümevarım), “Araştırmacının tüm temaları görüşmelerin içerisinden çıkartarak analizlerini gerçekleştirilmesi” olarak tanımlamaktadır (aktaran Adıgüzel, 2019, s. 31). Görüşmelerde verilen cevaplar dikkate alınarak kategori ve kodlar belirlenmiştir.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmanın geçerlik ve güvenirliliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Görüşme formu soruları hazırlanırken araştırmacı, çevresindeki bir psikolojik danışmanla ön görüşme yapmış, yorumlar almıştır. Böylece sorular hazırlanmıştır. Sorular hazırlandıktan sonra Eğitim Programları ve Öğretim alanından bir öğretim üyesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ile Eğitim Programları ve Öğretim alanlarından birer araştırma görevlisi olmak üzere 3 uzmanın görüşüne başvurulmuştur, bu doğrultuda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Böylece kapsam geçerliği sağlanmıştır. Büyükoztürk vd.’ne (2010) göre;

Nitel araştırmada detaylı alan kayıtlarının alınması, araştırma ekibi tarafından doğru, kapsamlı bilgi sağlanması, doğruluk için alan notlarının katılımcılar tarafından incelenmesi, ses/görüntü kayıtlarının tutulması, resimlerin çekilmesi, katılımcılardan alıntılarının yapılması, alıntılarının eklemeye yapılmadan olduğu gibi verilmesi güvenirliliği artırmaktadır. Nitel araştırmalarda güvenirliliği artırmada en kullanışlı yöntem üye kontrolüdür.

Bu nedenle, görüşmeler kayıt altına alınmış, araştırmacı görüşmeler esnasında notlar almıştır. Görüşmeler yapıldıktan sonra ise alınan kayıtlar, notlar doğrultusunda katılımcı görüşlerinin yer aldığı formlar oluşturulmuştur. Katılımcılara bu formlar gönderilip katılımcılardan bilgilerin kendilerine ait olup olmadığı ve ifade etmek istediklerini yansıtıp yansıtmadığına dair dönütler alınmıştır. Ayrıca katılımcıların ifadelerinden herhangi bir değişiklik yapılmadan doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın birinci problemi doğrultusunda “Covid-19 sürecinde Millî Eğitim Bakanlığının talepleri doğrultusunda gerçekleştirdiğiniz rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri oldu mu? Olduysa bu hizmetler nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Elde edilen veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Covid-19 Sürecinde Millî Eğitim Bakanlığının Talepleri Doğrultusunda Gerçekleştirilen Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

<i>Kategoriler</i>	<i>Kodlar</i>	<i>f</i>
Bilgi Toplama ve Yayma	Salgın ve Psikoloji	21
	Bilinçli Teknoloji Kullanımı	1
	Hizmet İçi Etkinliklere Katılım	1
	Eğitsel Çalışmalar	1
	Toplam	24
Program Geliştirme-Hazırlama-Uygulama	Çerçeve Program	14
	Sağlık Eylem Planı	1
	Hijyen Planı	1
	Kaynaştırma Öğrencileri İçin Ek Çalışma Programı	1
Toplam	17	
Bireyi Tanıma	İhtiyaç Analizi	8
	Toplam	8
Çevre ve Veli İle İlişkiler	Filyasyon Görevi	4
	İş Yeri Denetimi	1
	Toplam	5
Oryantasyon	Yeni Gelen Öğrencinin Uyumu	3
	Toplam	3
Müşavirlik	Öğretmenlerle İş Birliği Geliştirme ve Ortak Anlayış Oluşturma	1
	Kaynaştırma Öğrencilerinin Velileriyle İş Birliği Geliştirme ve Ortak Anlayış Oluşturma	1
	Toplam	2
Psikolojik Danışma	Danışmanlık Tedbiri Kararı	2
	Toplam	2
Yöneltilme-Yerleştirme	Üst Öğrenim Kurumu Tercih İşlemi	1
	Toplam	1

Tablo 2 incelendiğinde psikolojik danışmanların süreçte Millî Eğitim Bakanlığı talepleriyle gerçekleştirdiği rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bilgi toplama ve yayma (21), program geliştirme-hazırlama-uygulama (17), bireyi tanıma (8), çevre ve veli ile ilişkiler (5), oryantasyon (3), müşavirlik (2), psikolojik danışmanlık (2) ve yöneltilme-yerleştirme (1) hizmetleri olarak 8 kategoride incelenmiştir. Bu hizmetlerin bilgi toplama ve yayma ile program geliştirme-hazırlama-uygulama hizmetlerinde ağırlık gösterdiği belirlenmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığının talebiyle gerçekleştirilen bilgi toplama ve yayma hizmetleri; salgın ve psikoloji (21), bilinçli teknoloji kullanımı (1), hizmet içi etkinliklere katılım (1) ve eğitsel çalışmalar (1) kodlarından oluşmaktadır. 21 kez salgına ve psikolojiye dönük çalışma yapıldığı ifade edilmiştir. K4 görüşünü “Psikososyal destek programı kapsamında, salgın hastalık konusunda öğretmen, veli ve öğrencilerimizle eğitimlerimiz oldu.” şeklinde ifade etmiştir. Araştırmada bir kez bilinçli teknoloji kullanımına yönelik çalışma yapıldığı ifade edilmiştir. K5 görüşünü “Bilinçli teknoloji kullanımıyla ilgili öğretmen, veli ve öğrenci sunuları paylaşıldı.” şeklinde belirtmiştir. Katılımcılar bir defa hizmet içi etkinliklere katılım sağlandığını belirtmişlerdir. E9 görüşünü “Hatta rehberlik araştırma merkezi bir toplantı yapacaktı. Onları da Zoom üzerinden yaptık.” şeklinde ifade etmiştir. Araştırmada bir defa eğitsel

çalışmalara yer verildiği belirtilmiştir. K2 görüşünü *“8. sınıflarda daha çok rehberlik dersi dâhil ediliyor. 8. sınıflar ayrı tutuluyor. Onların başarması gereken bir sınav süreci var. Onlarla her hafta bir kere görüşme yapılıyor.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bakanlığın talebiyle gerçekleştirilen program geliştirme-hazırlama-uygulama hizmeti kategorisi; çerçeve program (14), sağlık eylem planı (1), hijyen planı (1) ve kaynaştırma öğrencileri için ek çalışma programı (1) kodlarından oluşmaktadır. 14 kez çerçeve programa dönük çalışma yapıldığı ifade edilmiştir. E3 görüşünü *“Rehberlik programını aynı okul açılacakmış gibi yaptık.”* biçiminde ifade etmiştir. Araştırmada bir kez sağlık eylem planı hazırlandığını ifade edilmiştir. K3 görüşünü *“Biz bir sağlık eylem planları yapıyoruz. Yani öğretmenler ve öğrencilerden bir tanesi işte koronaya o an yakalanırsa ne yapmamız gerektiğine dair öncelikle bir eylem planı hazırlıyoruz.”* şeklinde belirtmiştir. Araştırmada bir kez hijyen planı hazırlandığı belirtilmiştir. K3 *“Hem de bir hijyen planı yapmıştık. Yani bu dezenfektan oranları nasıl olmalı, dezenfektanların tek tek kapılara asımı, daha sonra zaten sürekli her yere afişler hani sağlık kurallarına, sağlık kuralları açısından nelere dikkat etmemiz gerektiği konusunda işte bir buçuk metre mesafe...”* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Araştırmada bir defa kaynaştırma öğrencileri için ek çalışma programı hazırlandığını belirtilmiştir. E7 görüşünü *“Kaynaştırma öğrencilerine, bir önceki dönemde, 2019-2020’de yaz döneminde, ek bir çalışma programı hazırlanması istendi.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bakanlığın talebine bağlı gerçekleştirilen bireyi tanıma hizmeti kategorisi; ihtiyaç analizi (8) kodundan oluşmaktadır. Katılımcılar 8 kez ihtiyaç analizi yaptıklarını ifade etmişlerdir. E6 görüşünü *“Ben o bilgiler, veli tanıma formu, öğrenci tanıma formu... Gelen velilere elden doldurttum. Gelemeyen velilere de Google Forms yolu üzerinden gönderdim. O bilgileri alıp sınıf sınıf tasnifledik. Eksik olanları da bu 2 haftalık süre içinde gelen 9'lara, velilerine ulaştırmaları üzere gönderdik.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bakanlığın talebine bağlı gerçekleştirilen çevre ve veli ile ilişkiler hizmeti kategorisi; filyasyon görevi (4) ve iş yeri denetimi (1) kodlarından oluşmaktadır. 4 kez filyasyon görevlerinin olduğu ifade edilmiştir. E7 görüşünü *“Mesela, şey görevi verildi, biliyorsunuz, filyasyon görevlerimiz vardı.”* biçiminde belirtmiştir. Araştırmada bir defa iş yeri denetimi yapıldığı ifade edilmiştir. E7 görüşünü *“Öncelikle bütün okullarda hani idareciler filyasyon ya da iş yeri denetimi ekiplerini görevlendirmişti. Sadece rehber öğretmen olarak değil. Hani genelde dersi az olan ya da uzaktan eğitime katılamayan bütün öğretmenler diye düşünülmüş... Ben, kendim iş yeri denetiminde iki hafta çalıştım.”* şeklinde belirtmiştir.

Katılımcıların bakanlığın talebine bağlı gerçekleştirdiği oryantasyon hizmeti kategorisi; yeni gelen öğrencinin uyumu (3) kodundan oluşmaktadır. 3 kez yeni gelen öğrencinin uyumuna yönelik çalışma yapıldığı ifade edilmiştir. E5 görüşünü *“9.sınıf öğrencileri zaten başlamıştı okula. O süreçte biz tanışma toplantımızı falan yaptık... Sınıflarına girip kendimi tanıttım. Odamın yerini... Benim bu okulda ne iş yaptığımı, onlara ne konularda yardımcı olacağımı zaten bunu dile getirmiştım.”* biçiminde belirtmiştir.

Katılımcıların bakanlığın talebine bağlı gerçekleştirdiği müşavirlik hizmeti kategorisi; öğretmenlerle (1) ve kaynaştırma öğrencilerinin velileriyle iş birliği geliştirme ve ortak anlayış oluşturma (1) kodlarından oluşmaktadır. Araştırmada bir kez öğretmenlerle iş birliği geliştirmeye ve ortak anlayış oluşturmaya çalışıldığı ifade edilmiştir. E8 “*Bir broşür bir de veli toplantısı şeklinde oldu bilgilendirme.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Araştırmada bir defa kaynaştırma öğrencilerinin velileriyle iş birliği geliştirmeye ve ortak anlayış oluşturmaya çalışıldığı belirtilmiştir. E7 görüşünü “*Haftalık kaynaştırma öğrencilerimin velilerini arıyorum, konuşuyorum, sorunları oluyor mesela, talepleri oluyor, yardımcı oluyorum.*” biçiminde belirtmiştir.

Katılımcıların bakanlığın talebine bağlı gerçekleştirdiği psikolojik danışma hizmeti kategorisi; danışmanlık tedbiri kararı (2) kodundan oluşmaktadır. 2 kez danışmanlık tedbiri kararının uygulandığı ifade edilmiştir. E8 “*Bazen danışmanlık tedbiri çıkabiliyor. Yani acil bir şey olduğunda arıyoruz zaten, okula geliyoruz. Mesela geçen hafta diğer arkadaşımıza danışmanlık tedbiri geldi.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Katılımcıların bakanlığın talebiyle gerçekleştirdiği yöneltme ve yerleştirme hizmeti kategorisi; üst öğrenim kurumu tercih işlemi (1) kodundan oluşmaktadır. Araştırmada bir defa üst öğrenim kurumu tercih işleminde görev alındığı ifade edilmiştir. E1 görüşünü “*Online şekilde iletişime geçtik, WhatsApp gruplarından... Yine tercihleri o şekilde yaptık; 8. sınıflar, 12. sınıflar.*” biçiminde belirtmiştir.

Araştırmanın ikinci problemi doğrultusunda “Covid-19 sürecinde bakanlık taleplerine bağlı olmaksızın gerçekleştirdiğiniz rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri oldu mu? Olduysa bu hizmetler nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Elde edilen veriler Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Covid-19 Sürecinde Bakanlık Taleplerine Bağlı Olmaksızın Gerçekleştirilen Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

<i>Kategoriler</i>	<i>Kodlar</i>	<i>f</i>
Bilgi Toplama ve Yayma	Eğitsel Çalışmalar	9
	Salgına Yönelik Bilgilendirme	8
	Kişisel-Sosyal Çalışmalar	7
	İletişim Ağı Oluşturma	5
	Güncel Durum	3
	İletişim Ağlarına Katılım	2
	Bilinçli Teknoloji Kullanımı	1
	Kaynaştırma Öğrencilerinin Velilerine Program Hakkında Bilgilendirme	1
	Toplam	36
Müşavirlik	Öğretmenlerle İş Birliği Geliştirme ve Ortak Anlayış Oluşturma	7
	Velilerle İş Birliği Geliştirme ve Ortak Anlayış Oluşturma	3
	Toplam	10
Psikolojik Danışma	Krize Yönelik	3
	Danışmaya Teşvik	2
	Toplam	5
Çevre ve Veli İle İlişkiler	Ekonomik Destek Çalışmaları	3
	Hizmet Almayı Kolaylaştırıcı	1
	Toplam	4

Mesleğe Yönelik	Gelişim Çalışmaları	2
	Zaman-Mekân Esnekliği	1
	Toplam	3
Bireyi Tanıma	Ölçek Uygulama	1
	Toplam	1
Program Geliştirme-Hazırlama-Uygulama	Kaynaştırma Öğrencileri için Ders Programı Hazırlama	1
	Toplam	1

Tablo 3 incelendiğinde psikolojik danışmanların süreçte bakanlık taleplerine bağlı olmaksızın gerçekleştirdiği rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bilgi toplama ve yayma (36), müşavirlik (10), psikolojik danışmanlık (5), çevre ve veli ile ilişkiler (4), mesleğe yönelik (3), bireyi tanıma (1) ve program geliştirme-hazırlama-uygulama (1) hizmetleri olarak 8 kategoride ele alınmıştır. Katılımcıların süreçte bakanlık taleplerine dışında gerçekleştirdiği hizmetlerin bilgi toplama ve yayma ile müşavirlik hizmetlerinde ağırlık gösterdiği belirlenmiştir.

Katılımcıların bakanlık talepleri dışında gerçekleştirdiği bilgi toplama ve yayma hizmeti kategorisi; eğitsel çalışmalar (9), salgına yönelik bilgilendirme (8), kişisel-sosyal çalışmalar (7), iletişim ağı oluşturma (5), güncel durum (3), iletişim ağlarına katılım (2), bilinçli teknoloji kullanımı (1) ve kaynaştırma öğrencilerinin velilerine program hakkında bilgilendirme (1) kategorilerinden oluşmaktadır. Katılımcılar 9 kez eğitsel çalışma yaptıklarını ifade etmişlerdir. K2 görüşünü *“Ekstra olarak şu an öğrencilerimle motivasyon konusunda işte uzaktan eğitimde deneme işte, deneme fasikülleri var onların çözümünde çocuklar biraz daha kendilerine güvenmeleri gibi konularda sorun yaşıyorlar. Onlarla ilgili mutlaka yapıyoruz.”* şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılar 8 kez salgına yönelik bilgilendirme yaptıklarını ifade etmişlerdir. K6 görüşünü *“Yani maske, hijyen hepsine alıştılar ya da onlar konusunda da eğitim verdik. Hijyen konusunda sağlıklı beslenme konusunda.”* şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılar 7 defa kişisel sosyal çalışmalar yaptıklarını ifade etmişlerdir. K1 görüşünü *“Özellikle duygu bazlı, biraz daha süreci tanımlarına yönelik, duygularını kabul etmelerine yönelik çalışmalar da aldık planımıza.”* şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılar 5 kez iletişim ağı oluşturma çalışmaları yaptıklarını ifade etmişlerdir. E6 *“Öncelikle 9, 10, 11, 12’leri hani sınıflar bazında gruplar kurduk. WhatsApp grupları kurduk ve velileri içine alan ayrıca “X Fen” veli WhatsApp grubu kuruldu. Oraya üye olmaları sağlandı. Link yoluyla. Yani şu an öğrenci, öğretmen, veli istediği zaman, yani hangi saat olsun, hangi gün olsun bana ulaşabilirler. Zaten görüşmelerim daha çok telefonla, WhatsApp üzerinden bireysel dönüşler.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir. Katılımcılar 3 kez güncel duruma yönelik çalışma yaptıklarını ifade etmişlerdir. E1 görüşünü *“Genelde EBA üzerinden, Zoom üzerinden ya da bireysel WhatsApp’tan, gruplardan ya da bireysel görüşme, yani telefonla, arıyor soruyor, mesaj atıyor soruyor öğrenci, aklıma takılan bir şey olduğunda.”* biçiminde belirtmiştir. Katılımcılar 2 defa iletişim ağlarına katıldıklarını belirtmiştir. E7 görüşünü *“Onun dışında çalışma grupları var. Bazı rehber öğretmenlerin farklı yerlerden bir araya geldiği, birbirleriyle çalışmaları paylaştığı gruplar var. Materyal paylaşıyor, kaynak paylaşıyor, bilgi paylaşıyor, öyle gruba da dâhil oldum.*

Örneğin, bir şekilde öğrenciyi bu konuda sadece motivasyon anlamında değil hani kaynaklar konusunda da hani bir şey bulamıyorum dediğinde ha bak örnek olarak böyle bir şey var, hani eğer gerçekten çalışmak istiyorsa ona bir örnek sunmak, yardımcı olmak açısından çabaladım.” ifadeleriyle belirtmiştir. Araştırmada bir defa bilinçli teknoloji kullanımına yönelik çalışma yapıldığı ifade edilmiştir. K2 görüşünü “Uzaktan eğitim sürecinde velilerin ne yapması gerektiği, uzaktan eğitim sürecinde ders çalışırken öğrencilerin nasıl verimli ders çalışacakları ya da bu sürekli işte teknolojiyle, bilgisayarla, telefonla, tabletle haşır neşir olduklarından dolayı, bunların nasıl daha verimli kullanabilirler mesela ekstra olarak bu konulara çok yüklendik.” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılar bir kez kaynaştırma öğrencilerinin velilerine program hakkında bilgilendirme yapıldığını belirtmişlerdir. E7 görüşünü “Yazılarda mesela rehber öğretmen yazısı, ibaresi geçmiyor, resmi yazıda. Tabi ki konsültasyon yapabiliriz ama bize bir görev düşmemiş. Ama şöyle bir durum var; diyor ki, “Öğretmen, aile ile konuşur.” ancak mesela bir öğrencinin en az 10 tane dersi var. 10 öğretmenin her bir veli ile dediğim gibi 30 tane öğrenci, her birinin 10’ar tane öğretmenle, her bir dersi ayrı ayrı programlayıp takip etmesi çok mümkün değil. Bu şekilde bu süreci yönetmek mümkün değil. O yüzden biz de şöyle bir şey yaptık. Hani öğretmenlerimizden programları alıp kazanımları alıp biz birleştirdik, aile ile de iletişimi tek parça da biz kurduk.” biçiminde ifade etmiştir.

Katılımcıların bakanlık talepleri dışında gerçekleştirdiği müşavirlik hizmeti kategorisi; öğretmenlerle iş birliği geliştirme-ortak anlayış oluşturma (7) ve velilerle iş birliği geliştirme-ortak anlayış oluşturma (3) kodlarından oluşmaktadır. 7 kez öğretmenlerle iş birliği geliştirmeye ve ortak anlayış oluşturmaya dönük çalışma yapıldığı ifade edilmiştir. E8 “Öğretmenler zaten cuma günü burada olduğumuzu biliyor, bir şeye ihtiyaç duyduklarında hemen bize danışıyorlar. Kaynak anlamında, soru-cevap olarak. O şekilde yardımcı oluyoruz.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Katılımcılar 3 kez velilerle iş birliği geliştirmeye ve ortak anlayış oluşturmak için çalışma yaptıklarını ifade etmişlerdir. K4 görüşünü “Uzaktan eğitime katılmayan öğrencilerin velileri ile iletişime geçilerek konuyla ilgili müşavirlik yapıldı.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcıların bakanlık talepleri dışında gerçekleştirdiği psikolojik danışmanlık hizmeti kategorisi; krize yönelik (3) çalışmalar ve danışmaya teşvik (2) çalışmaları kodlarından oluşmaktadır. Katılımcılar görüşmelerde 3 kez krize yönelik çalışma yaptıklarını ifade etmişlerdir. K3 görüşünü “Yani işte bu durumdan etkilenen özellikle “öğretmenim işte mesela sürekli ellerimi yıkama gereği hissediyorum ya da işte sürekli kolonya gibi.” bu virüs takıntısı olan öğrenciler oldu mesela o konularda da devam ettirdik yani bu sorun çözülene kadar.” şeklinde belirtmiştir. Araştırmada 2 kez danışmaya teşvik çalışması yapıldığı ifade edilmiştir. E5 görüşünü “Öğrencimin bir sorunu varsa bir sıkıntısı varsa bu sadece psikolojik değil yani normal hayatıyla ilgili yani karar alamadığı bir sorun olabilir, mesleki hayatıyla ilgili bir sorun olabilir veya işin içinden çıkamadığı bir çözüm arayışı içine girebilir. Bununla ilgili bir video attım ben. Bu videoda Teams üzerinden görüntülü konuşabileceğimizi, normal danışma ortamındaki gibi bu çalışmayı yürütebileceğimizi

söyledim." şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcıların bakanlık talepleri dışında gerçekleştirdiği çevre ve veli ile ilişkiler hizmeti kategorisi; ekonomik destek çalışmaları (3) ve hizmet almayı kolaylaştırıcı (1) kodlarından oluşmaktadır. Katılımcılar görüşmelerde 3 kez ekonomik destek çalışmaları yaptıklarını ifade etmişlerdir. E7 görüşünü *"Bazı öğretmenlerimizin hani etrafında tanındıkları oluyor, işte ya bir durumu iyi olan yardım sever insanlar oluyor... Biz işte hani öğretmenlerimizle bir fon gibi bir şey oluşturduk okulda. Hani bir yerden destek olmazsa biz öğretmenler olarak destekte bulunuyoruz falan. Öğrencilere hani harçlık gibi ya da bazı öğretmenlerimize daha büyük biraz daha meblağlar verilmiş. Demiş ki, "canlı derse hani uzaktan eğitime katılmayan öğrencilere hani bir cihaz desteği yapabilir miyiz?"*. Böyle bir durum olduğunda da hani böyle bir cihaz ya da işte cihazın ücreti geldiğinde yani bir cihaz alıp gönderme durumumuz... Eğer direkt hani Millî Eğitim'den ya da herhangi başka bir kurumdan cihaz ya da başka bir destek olursa yönlendirmek için ki isim istediler mesela yer yer ben bunlarla iletişim kurdum ailelerle. Hani hangisinin ihtiyacı var yok listeledim, yolladım listeyi." biçiminde belirtmiştir. Araştırmada bir defa hizmet almayı kolaylaştırıcı çalışma yapıldığı ifade edilmiştir. E2 *"İlimize gelen, dışarıdan gelen etkinlikleri de duyuyoruz yani diyelim ki falanca öğretmenlere yönelik, velilere yönelik ya da öğrencilere yönelik etkinlik oluyor. Bilgilendirme çalışmaları, seminerler oluyor. Bunları da tekrar bilgilendirme olarak öğrencilerimize, velilerimize gene sınıf öğretmenleri aracılığıyla çünkü sınıf öğretmenlerimizin kendi öğrencileri ile WhatsApp grupları da var. Yani bizden daha hızlı ulaştırıyorlar. O şekilde etkileşim yapmaya çalışıyoruz."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Katılımcıların bakanlık talepleri dışında gerçekleştirdiği mesleğe yönelik hizmet kategorisi; gelişim çalışmaları (2) ve zaman-mekân esnekliği (1) kodlarından oluşmaktadır. Katılımcılar 2 kez gelişim çalışmaları yaptıklarını ifade etmişlerdir. E1 görüşünü *"Biz önce hastalığı kendimiz öğrenmeye çalıştık. Yani nedir, ne değildir? Ne yapmak gerekiyor? Daha sonra da öğrencilere aktarmaya çalıştık."* biçiminde belirtmiştir. Katılımcılardan biri bir defalık zaman-mekân esnekliği sağladıklarını belirtmiştir. E6 görüşünü *"Yani ben salgın dolayısıyla her gün okuluma bulunmaya çalıştım. Yani bazı rehber öğretmen arkadaşlar haftada bir gün ya da iki gün gelirken ben okulumuzun durumu müsait, biraz dışarıda olması dolayısıyla. Bir de 9. sınıflar özellikle kayıtlar... Okul açıldığında bir yer kazandılar ama gelemiyorlar. Dolayısıyla bazen böyle bireysel ziyaretler de çok oluyordu. Yurdumuzun olması dolayısıyla çevre ilçelerden öğrenciler de geliyor. Okulların açıldığı ilk hafta yurdu da açmak zorunda kaldık haliyle. Bu aşamada ben hep okuluma bulunmaya çalıştım. Yani her konuda... Yani bizlerin sınırlar belli olmadığı için biz kendi sınırlarımızı, kendimiz çizmeye çalışarak her konuda destek vermeye çalıştık."* şeklinde ifade etmiştir.

Psikolojik danışmanların bakanlık talepleri dışında gerçekleştirdiği bireyi tanıma hizmeti kategorisi; ölçek uygulama (1) kodundan oluşmaktadır. Katılımcılar bir defa ölçek uyguladığına değinmişlerdir. K5 görüşünü *"Öğrenci bilgi formu güncellendi. Birinci sınıf velilerine yönelik ebeveyn değerlendirme ölçeği uygulandı."* biçiminde belirtmiştir.

Katılımcıların bakanlık talepleri dışında gerçekleştirdiği program geliştirme-hazırlama-uygulama hizmeti kategorisi; kaynaştırma öğrencileri için ders programı hazırlama (1) kodundan oluşmaktadır. Araştırmada bir kez kaynaştırma öğrencileri için ders programı hazırlandığını ifade edilmiştir. E7 görüşünü “Yazılarda mesela rehber öğretmen yazısı, ibaresi geçmiyor, resmi yazıda. Tabi ki konsültasyon yapabiliriz ama bize bir görev düşmemiş. Ama şöyle bir durum var; diyor ki, “Öğretmen, aile ile konuşur.” ancak mesela bir öğrencinin en az 10 tane dersi var. 10 öğretmenin her bir veli ile dediğim gibi 30 tane öğrenci, her birinin 10’ar tane öğretmenle, her bir dersi ayrı ayrı programlayıp takip etmesi çok mümkün değil. Bu şekilde bu süreci yönetmek mümkün değil. O yüzden biz de şöyle bir şey yaptık. Hani öğretmenlerimizden programları alıp kazanımları alıp biz birleştirdik, aile ile de iletişimi tek parça da biz kurduk.” biçiminde vurgulamıştır.

Araştırmanın üçüncü problemi doğrultusunda “Covid-19 sürecinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin uygulanmasında sorunlarla karşılaştınız mı? Karşılaştıysanız bu sorunlar nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Elde edilen veriler Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Covid-19 Sürecinde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar

<i>Kategoriler</i>	<i>Kodlar</i>	<i>f</i>
Bilgi Toplama ve Yayma	İlgi	8
	Teknoloji	4
	Teknoloji Bilgisi	3
	Resmi Bilgi/Sistem	3
	İletişim	2
	Bilinçsiz Teknoloji Kullanımı	1
	Toplam	21
Mesleğe Yönelik	Olumsuz Bakış Açısı	5
	Rehberlik Saati	5
	Ölçme ve İzleme	3
	Ekonomik	1
	Zaman-Mekân Esnekliği	1
	Toplam	15
Müşavirlik	İdareyle İş Birliği Geliştirme ve Ortak Anlayış Oluşturma	7
	Velilerle İş Birliği Geliştirme ve Ortak Anlayış Oluşturma	4
	Öğretmenlerle İş Birliği Geliştirme ve Ortak Anlayış	3
	Toplam	14
Psikolojik Danışma	Güven Ortamı	7
	Görüşme İmkânı	4
	Danışma Talebi	1
	Toplam	12
İlişki	Sözel Olmayan İfadeler	8
	Okul Dışı Görevlendirmeler	1
	Toplam	9
Program Geliştirme Hazırlama-Uygulama	Uygulama	4
	Resmi Bilgi/Sistem	3
	Toplam	7
Oryantasyon	Yeni Gelen Öğrencinin Uyumu	2
	Toplam	2
Bireyi Tanıma	Yöneltme-Yerleştirme	1
	Toplam	1

Tablo 4 incelendiğinde psikolojik danışmanların süreçte rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini uygularken karşılaştıkları sorunlar bilgi toplama ve yayma (21), mesleğe yönelik (15), müşavirlik (14), psikolojik danışma (12), ilişki (9), program geliştirme-hazırlama-uygulama (7), oryantasyon (2) ve bireyi tanıma (1) ile ilişkili sorunlar olarak 8 kategoride ele alınmıştır. Katılımcıların süreçte rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini uygularken karşılaştıkları sorunlar bilgi toplama ve yayma ile ilişkili ve mesleğe yönelik sorunlarda ağırlık gösterdiği belirlenmiştir.

Psikolojik danışmanların karşılaştığı bilgi toplama ve yayma hizmeti ile ilişki sorunlar kategorisi; ilgi (8), teknoloji (4), teknoloji bilgisi (3), resmi bilgi/sistem (3), iletişim (2) ve bilinçsiz teknoloji kullanımı (1) kodlarından oluşmaktadır. Katılımcılar 8 kez ilgi ile ilişkili sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. K1 görüşünü *“Hani uzaktan eğitim çok güzel işliyor gibi belki gözüküyordur dışarıdan ama mesela ben EBA’ya hazırladığım bir formu atıyorum ya da çocuklara bir çalışma gönderiyorum. EBA’dan ve mesela diğer gün EBA’ya girdiğimde işte son 7 gün içerisinde aktif hiçbir öğrenciniz bulunmamaktadır ibaresini alıyorum.”* şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılar 4 kez teknolojiye ilişkin sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. E8 *“Öğrenci çevre köyden geliyor, internet yok, başlatalım deseler altyapı yok.”* ifadelerini kullanmıştır. Katılımcılar 3 kez teknoloji bilgisi ile ilişkili sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. E8; *“İşin içine teknoloji giriyor. Ya biz bile bazen... Mesela Zoom’un çeşitli ayarları var, benim kızım var canlı derse giren o benden daha iyi biliyor. Şimdi ben çok küçükken babama sorardım, bu modern matematik ben anlamıyorum derdi. Şimdi yavaş yavaş ben de o şeye geldiğimi düşünüyorum.”* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Psikolojik danışmanlar 3 kez resmi bilgi/sistem sorunları yaşadığını ifade etmişlerdir. E7 görüşünü *“Sistemle alakalı şöyle bir sıkıntıdan bahsedebilirim. Resmi olarak cidden süreç çok değişti. Beni şöyle etkiledi. Mesela meslek liseleri açılacak dendi. Cuma günü saat üç buçukta bu dendi; “Pazartesileri meslek liseleri açılacak.” ve biz... Beni veliler aradı; “Hocam okul açılacakmış.”, “Dur!” dedim ya “Ne ara?”. Önce haberlerde duyuruluyor, resmi yazı daha sonra geliyor. İster istemez bir haber duyurulduğunda insanların aklında daha fazla soru oluşuyor. Bunun için diyorlar ki, tabii ki, biz okula danışalım ya da rehber öğretmene soralım ancak şöyle bir durum var; haberlerde söylenenden daha fazlasını bilmemiz için bize resmi yazı gelmesi gerekiyor. Ve bizde bu durumda çok büyük mahcubiyette var yani, ister istemez. Çünkü ben böyle duydum haberde diyor. Ben de o kadar biliyorum, diyorum. E sen öğretmensin, daha fazla bilmen gerek. Doğru.”* ifadesiyle vurgulamıştır. Katılımcılar 2 defa iletişim sorunu yaşadıklarını ifade etmişlerdir. E7 görüşünü *“Biz veli ile iletişim kuramasak bile öğrenciyi okulda gördüğümüz için öğrenciyi aktarıyorduk. O veliye aktarıyordu, aktarmıyordu ya da direkt öğrenci ile işlemi hallediyorduk. Şimdi ulaşmamız gerekiyor. Mesela velilerin telefon numaraları sistemde mesela, ta ilkokulda e-okula girilmiş numaralar var. Evet, ama veli numarasını değiştirmiş, bir şey olmuş, güncellenmemiş. Bizim hiçbir iletişim kanalımız yok.”* şeklinde belirtmiştir. Araştırmada bir defa bilinçsiz teknoloji kullanımıyla ilişkili sorun yaşandığı belirtilmiştir. K6 görüşünü *“Ama internet üzerinden, Zoom üzerinden yaptığımız zaman tabii ki bazen kopmalar oluyor.*

Çocuklar Zoom içerisindeki beyaz tahtayı kullanma, işte kendilerine şekil yapma, alttan chat var mesela, chatle yazışma gibi şeyleri daha iyi öğrenmişler ve onları yapıyorlar sürekli.” biçiminde belirtmiştir.

Katılımcıların karşılaştığı mesleğe yönelik sorunlar kategorisi; olumsuz bakış açısı (5), rehberlik saati (5), ölçme ve izleme (3), ekonomik (1) ve zaman-mekân esnekliği (1) kodlarından oluşmaktadır. 5 kez olumsuz bakış açısıyla ilişkili sorun yaşandığına değinilmiştir. K3 görüşünü *“Şimdi öğretmenler canlı derslere giriyorlar, biliyorsunuz ki. Üzerlerinden şöyle bir yük kalkıyor hani; onlar hep derslerine giriyorlar, hani sınıf defterlerini hafta da bir gün de olsa dolduruyorlar ama bu sefer şöyle oldu; rehber öğretmenler ne yapacak? E derse giremiyor. Çoğu zaman atayamıyoruz canlı dersi. Çünkü öğretmenler zaten zar zor kendileri giriyorlar. Bu sefer bazı kesimlerde şöyle bir şey oldu; e onlar da o zaman oturacak mı?”* ifadesiyle vurgulamıştır. Araştırmada katılımcılar 5 kez rehberlik saatinin olmamasıyla ilişkili sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. K5 görüşünü *“İlkokullarda rehberlik saatinin olmaması sebebiyle velinin gereken önemi vermemesine dolayısıyla öğrencinin de gereken önemi vermemesine neden oluyor.”* şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılar 3 kez ölçme ve izleme ile ilişkili sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. E4 görüşünü; *“Yaptığımız, verdiğimiz dokümanların, şeylerin öğrenciye ne kadar, işte, farkındalık oluşturduğunu göremedik. Belki de yapamadık, ölçemedik yani. O noktada bir zorluğumuz oldu.”* şeklinde ifade etmiştir. Araştırmada bir defa ekonomik sorun yaşandığına değinilmiştir. E7 görüşünü *“Hani normalde kendimiz ders üzerinden, biliyorsunuz, ücret almıyoruz ama mesela bir dönem dendi ki hani siz okulda bulunduğunuz süre için para alıyorsunuz ama okulda değilsiniz. O yüzden bu süreçte ücret, şey, ek ders vermeyeceğiz dendi. O ay ek derslerimiz yatmadı. Yani eksik yattı. Daha sonra dediler ki, biz tabi daha şeyle uğraşıyorduk, RİBA’ları biliyorsunuz, RİBA’larla uğraşıyorduk, uzaktan yaptığımız işlemler de esnek çalışma saatine uygun çalışma diye geçecek. Bir sonraki ay geri geldi geldi o ücretlerimiz, geri yatırıldı.”* ifadeleriyle belirtmiştir. Katılımcılardan biri bir defalık zaman-mekân esnekliği ile ilişkili sorun yaşadığını ifade etmiştir. E7 görüşünü *“Bütün bilgi kaynağı olarak ben iletişim kurdum. Bu çok yoğundu. Açıkçası söyleyeyim ben okulda gittiğim süreden daha yoğun çalıştım o sırada. Çünkü insanlar istediği vakitte arıyor, bir mesai bir engel yok. Gün içinde insanların aklına bir şey geliyor soruyorlar. Evet, ama bu mesela elli kişinin aklına geliyor, elli kişi soruyor.”* şeklinde belirtmiştir.

Katılımcıların karşılaştığı müşavirlik hizmeti ile ilişkili sorunlar kategorisi; idareyle (7), velilerle (4) ve öğretmenlerle iş birliği geliştirme ve ortak anlayış oluşturma (3) kodlarından oluşmaktadır. 7 kez idareyle iş birliği geliştirme ve ortak anlayış oluşturma noktasında sorun yaşanıldığına değinilmiştir. E5 görüşünü *“Zorlandığımız nokta idari anlamda yani idarenin bizim motivasyonumuzu düşürdüğünü fark ettim. Özellikle benim çokça motivasyonumu düşürdüğü zamanlar oldu bu süreçte. Onun için çıraklık eğitim merkezinde gelecek teori öğretilecek, öğretmen dersine girecek, idare idari anlamda işlerini yapacak. Senin burada ne işin var gibi bir bakış açısı var yani. “Sen burada ne yapıyorsun, siz neden varsınız?” gibi bir durum var yani.”* şeklinde vurgulamıştır. Katılımcılar 4 kez velilerle iş birliği

geliştirme ve ortak anlayış oluşturma noktasında sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. E1 görüşünü *“Velisi ilgili olmayınca bu çocuğa yansıyor. Çocuk ilgili olsa bile... Hani çocuk ilgiliyse okula gelince kendisini verebilir ama velisinin ilgili olmasına gerek yok. Ama şu durumda 7/24 çocuk evin içinde yani öğrenci evin içerisinde, annesi-babası eğitimle çok ilgili değilse “Dersim var.” dese bile “Kalk şu işi yap, kalk bu işi yap.” diyebiliyor, maalesef. Yani bu ciddi bir sorun.”* şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılar 3 kez öğretmenlerle iş birliği geliştirme ve ortak anlayış oluşturma noktasında sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. K6 görüşünü *“Yaptığımız etkinliklerde bazen bir sınıftan örneğin 30 öğrencisi var, 25 öğrenci katılırken başka bir öğretmenin sınıfından ise 5 kişinin katılması arasındaki uçurumu nasıl açıklayabiliriz? Bu öğretmenin rehberliğe, rehber öğretmenin yaptığı etkinliğe önem vermemesinden kaynaklı.”* şeklinde ifade etmiştir. Psikolojik danışmanların karşılaştığı psikolojik danışma hizmetine yönelik sorunlar kategorisi; güven ortamı (7), görüşme imkânı (4) ve danışma talebi (1) kodlarından oluşmaktadır. Katılımcılar 7 kez güven ortamının olmayışı ile ilgili sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. E2 görüşünü *“Şöyle biz de gizlilik ve gönüllülük en temel iki şart olduğu için, hadi gönüllülüğü aştık diyelim ama gizlilik konusunda. Açık konuşalım, şimdi ben kendimden düşünüyüm, bir öğrenciyle, sağlıklı bir bireyim ama psikolojik danışmaya, danışmana ihtiyacım var veya sağlıksızım doktora gittim, e şimdi internet ortamında ne kadar kendimi açabilirim? Ne kadar güvenebilirim? ... Mesela tacize uğramış bir kişi, onu ne kadar anlatabilir, internet ortamında. Ya dinleniyorsam? Ya tacizci tarafından dinleniyorsam?”* biçiminde belirtmiştir. Katılımcılar 4 kez görüşme imkânının kısıtlılığından kaynaklı sorun yaşandığını ifade etmiştir. K4 *“Düzenli olarak yürütülen bireysel çalışmalarımız, pardon, bireysel danışmalarımız vardı. Dolayısıyla bu bireysel danışmaları yeter düzeyde artık yapamıyoruz.”* ifadesiyle görüşünü vurgulamıştır. Katılımcılardan biri bir defalık danışma talebinin olmamasıyla ilişkili sorun yaşandığını ifade etmiştir. E5 görüşünü *“Ama hani şimdiye kadar bana böyle bir talep de gelmedi. Hani ben bu tarz bir çalışma atsam da öğrencimizden bir talep gelmedi... Ben bu videoyu attım ama yani defalarca video attım... Ben buradayım dedim. Bakın tamam okul kapalı olabilir işte, siz uzakta olabilirsiniz... Ama dedim buradan buluşabiliriz... Başka yerde aramanıza gerek yok diye defalarca video attım. Ama şimdiye kadar bir talep olmayınca dedim herhalde bizim öğrencinin bir sorunu yok.”* şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcıların karşılaştığı ilişki sorunları kategorisi; sözel olmayan ifadeler (8) ve okul dışı görevlendirmeler (1) kodlarından oluşmaktadır. 8 kez sözel olmayan ifadelerin yetersizliğinden kaynaklı sorun yaşandığına değinilmiştir. E6 görüşünü *“Branş öğretmeni dersine girer işte çocuğun bilişsel yönüne hitap eder, beden eğitimi psikomotor ama biz çocuğun duyuşsal... Yani karşılıklı olmamız lazım. Göz, mimik, yüzlerini, gözlerindeki o ifadeleri görmemiz lazım... Sanal ortam biraz daha şey böyle perde arkasında bir dizi-film seyrediyormuşum gibi ya da herhangi bir şey izliyormuşum gibi geliyor. Etkileşimli olmayınca bizde fazla verimli olmuyor bu yüzden.”* şeklinde ifade etmiştir. Araştırmada bir defa okul dışı görevlendirmeler sebebiyle ilişki sorun yaşandığı belirtilmiştir. E7 görüşünü *“Ben daha fazla*

görevliydim, fiyasyonda, ek olarak, eğitimden ayrı olarak. O yüzden öğrenci okula geldiğinde de öğrenci ile tam iletişim kuramadım ben.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcıların karşılaştığı program geliştirme-hazırlama-uygulama hizmeti ile ilişkili sorunlar kategorisi; uygulama (4) ve resmi bilgi/sistem (3) kodlarından oluşmaktadır. Katılımcılar 4 kez programı uygulamaya dair sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. E7 “Biz devam edecek gibi program hazırladık. Ama uygulanmasında tabii ki de sıkıntı yaşıyoruz.” ifadesiyle görüşünü belirtmiştir. Araştırmada 3 kez programın resmi bilgi/sistem ile ilişkili kısmında sorun yaşandığına değinilmiştir. K3 görüşünü “Biz yıllık planlar hazırlıyoruz, yıllık planlarda RAM bizden şunu istiyor; hani belli bazı çerçeveler veriyor. Mesele; diyor ki, velilere ait işte önleyici veya işte koruyucu bazı tarzlarda bilgilendirme yapmanız gerekiyor, diyor. Ama mesela bu sene özellikle çok zorlandık biz, rehberlik planı hazırlarken. Şimdi bizden o kadar güzel bir plan istiyor ki ama şöyle bir şey var; ben velilere nasıl ulaşacağım? Ulaşmam. Özellikle şu dönemde! Ben şimdi velilerle bir plan koymazsam başka türlü bir şey yapmazsam, bu sefer şey yap diyor RAM bana, eksikler buluyor. Eksikler bulunca şimdi ben zaten formalite icabı yine onları... Ben yine yazıyorum, bu sefer onaylıyor. Ama bu sefer de bizim içimize sinmiyor. Çünkü ben biliyorum ki ben o etkinliği yapamayacağım. ... Bu sene görüyoruz ki bir tanesini yapsak bir tanesi eksik kalıyor. Çünkü benim öğretmenlere ulaşmam gerekiyor. Seminer yazmışım oraya ama ben öğretmenlerle seminer yapamam, toplayamam yani çünkü birinin dersi oluyor mesela bakın sizle bile bu şekilde görüşmek zorunda kalıyoruz. Birini toplasam biri gelmiyor.” ifadeleriyle vurgulamıştır.

Katılımcıların karşılaştığı oryantasyon hizmeti ile ilişkili sorunlar kategorisi; yeni gelen öğrencinin uyumu (2) kodundan oluşmaktadır. Katılımcılar 2 kez yeni gelen öğrencinin uyum sağlanmasıyla ilişkili sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. E1 görüşünü “Biz bunu yaptık ama dediğim gibi okula gelmeden... Okula, öğrenciyi uyum sağlama çalışması çok verimli oluyor mu? Açıkçası olmuyor çünkü çocuk evde. Hiç gelmediği bir okula uyum sağlamaya çalıştırıyoruz.” şeklinde ifade etmiştir.

Psikolojik danışmanların karşılaştığı bireyi tanıma hizmeti ile ilişkili sorunlar kategorisi; yöneltme-yerleştirme (1) kodundan oluşmaktadır. Araştırmada bir defa yöneltme-yerleştirmeye ilişkin sorun yaşandığına değinilmiştir. E7 görüşünü “Otomatik olarak kaydoluyor. Gelip onaylamasa bile, o öğrenci liseye kaydolmuş oluyor. Bu yüzden de pandemi de var, okullar da açık değil. Çoğu veli gelmedi bile çünkü gelmesine gerek yoktu resmi olarak. Bu öğrenciler gelmedi, veliler gelmedi, e biz bunlara, onlara meslek tanıtımı yapıp meslek seçtireceğiz. Seçtirdik. Bu çok zor oldu. Çünkü öğrenciyi tanımıyorsunuz. Öğrenci sizi tanımıyor ve iletişimi nasıl kuracağız?” şeklinde belirtmiştir.

Araştırmanın dördüncü problemi doğrultusunda “Covid-19 sürecinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde karşılaşılan sorunlar sizce nasıl çözülebilir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Elde edilen veriler Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Covid-19 Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar İçin Çözüm Önerileri

<i>Kategoriler</i>	<i>Kodlar</i>	<i>f</i>
Bilgi Toplama ve Yayma	Veli Eğitimi	4
	Öğretmen Eğitimi	2
	Yüz Yüze Görüşme Ortamı Oluşturma	2
	Resmi Bilgi/Sistem	2
	İletişim Ağı Oluşturma	1
	Teknoloji	1
	Yönetici Eğitimi	1
	Toplam	13
Mesleğe Yönelik	Rehberlik Saati	4
	Gelişim Çalışmaları	2
	Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine Verilen Önemin Artırılması	1
	Yetkinlik	1
	Güncellenme ve Gençleşme	1
	Toplam	9
Müşavirlik	Velilerle İşbirliği Geliştirme ve Ortak Anlayış Oluşturma	2
	Öğretmenlerle İşbirliği Geliştirme ve Ortak Anlayış Oluşturma	1
	İdareyle İşbirliği Geliştirme ve Ortak Anlayış Oluşturma	1
	Toplam	4
Etkinlik	İlişki Güçlendirme ve İlgi Çekme	1
	Ölçme ve İzleme	1
	Toplam	2
Program Geliştirme	Resmi Bilgi/Sistem	1
Hazırlama-Uygulama	Toplam	1

Tablo 5 incelendiğinde psikolojik danışmanların karşılaştıkları sorunlara yönelik sundukları çözüm önerileri bilgi toplama ve yayma (13), mesleğe yönelik (9), müşavirlik (4), etkinlik (2) ve program geliştirme-hazırlama-uygulama (1) hizmetlerine yönelik çözüm önerileri olarak 5 kategoride ele alınmıştır. Katılımcıların süreçteki sorunlara sundukları çözüm önerileri bilgi toplama ve yayma hizmeti ile ilişkili ve mesleğe yönelik çözüm önerilerinde ağırlık gösterdiği belirlenmiştir.

Katılımcıların sunduğu bilgi toplama ve yayma hizmet ile ilişkili çözüm önerileri kategorisi; veli eğitimi (4), öğretmen eğitimi (2), yüz yüze görüşme ortamı oluşturma (2), resmi bilgi/sistem (2), iletişim ağı oluşturma (1), teknoloji (1) ve yönetici eğitimi (1) kodlarından oluşmaktadır. Katılımcılar 4 kez veli eğitimi çözüm önerisinde bulunmuşlardır. K1 görüşünü “Çözüm önerisi olarak kesinlikle aile eğitimleri, kesinlikle bilincin artırılması, belki bu bakış açısını değiştirecek bizlere de güzel bir çalışma alanı sunacaktır diye düşünüyorum.” ifadesiyle belirtmiştir. Araştırmada 2 kez öğretmen eğitimi çözüm önerisinde bulunulmuştur. E5 görüşünü “Zamanla oturacağını düşünüyorum yeni yönetmeliğin ama bakanlığın da çağdaş eğitim sistemini tam olarak aşağıya anlatması gerekiyor.” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılar toplam 2 kez yüz yüze görüşme ortamı oluşturma çözüm önerisi sunmuşlardır. E4 görüşünü “Yani çözüm belki de daha çok hani yüz yüze görüşmenin imkânının belki darlığından belki telefonla direkt arayıp görüşme olabilir ya da veliler işte okula çağırma şeklinde belki de mesafeye şeye dikkat ederek...” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılar toplam 2 kez resmi bilgiye ve sisteme ilişkin çözüm önerisi

sunmuşlardır. E7 görüşünü “Eğer bu Millî Eğitim ile alakalıysa, biz öğretmenlerin üstüne bir sorumluluk yüklenecekse, en azından bir gün önce bize bir yazı gelirse, hani halka duyurma kısmını belki bir gün ertelerlerse bizim için daha kolay olurdu... Hızlı iletişimin olduğu bir mecra olursa bir proje mesela. Bizim MEBBİS’e girdiğimiz zaman kullanabildiğimiz birçok kanal var mesela projemiz varsa oraya bir yere girebiliyoruz. Farklı bölmeler var onları kullanabiliyoruz. Öyle bir bölme olabilir. Bir yazı geldiğinde bir şey geldiğinde bunlarla alakalı bir endişemiz varsa hani direkt şey gibi E-Devlet’teki gibi. CİMER’e söylemek gibi... Hani bir soru sorabileceğimiz bir yer olur. Ha ne olur? Bir yazı geldiğinde bizle alakalı, bir şey varsa bunu, bunu sorabilmeliyiz hızlıca.” ifadesiyle vurgulamıştır. Katılımcılar bir kez iletişim ağı oluşturmaya yönelik çözüm önerisinde bulunmuştur. E5 görüşünü “Bu süreçte iletişim kanalları çok önemliydi işte WhatsApp gibi, Instagram gibi. Ben şu talepte bulunmuştum. Daha öncesinde bulduk aslında biz. Birçok okulun Instagram hesabı var dedik. Bizim de Instagram hesabımız olsa olmaz mı dedik. ... Yani mesela ayda bir veya iki haftada bir bilgilendirici seminer tarzında orada öğrencilerimizle belli konularda bir araya gelebilirdik, canlı yayın vasıtasıyla misal.” şeklinde belirtmiştir. Katılımcılardan biri bir defalık teknolojiye ilişkin öneride bulunmuştur. E1 görüşünü “Gerçi hani çok da bizim çözebileceğimiz bir şey değil. Bu sosyoekonomik durumla ilgili ama. Her öğrencinin interneti yok, her öğrencinin akıllı telefonu tableti yok. Maalesef, yok yani. 7/24 ulaşamıyoruz.” şeklinde ifade etmiştir. Araştırmada bir kez yönetici eğitimi çözüm önerisinde bulunulmuştur. E5 görüşünü “Ha zamanla, zamanla oturacağını düşünüyorum yeni yönetmeliğin ama bakanlığın da çağdaş eğitim sistemini tam olarak aşıya anlatması gerekiyor.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcıların sunduğu mesleğe yönelik çözüm önerileri kategorisi; rehberlik saati (4), gelişim çalışmaları (2), rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine verilen önemin artırılması (1), yetkinlik (1) ve güncellenme ve gençleşme (1) kodlarından oluşmaktadır. Katılımcılar 4 kez rehberlik saatinin eklenmesine yönelik çözüm önerisinde bulunmuşlardır. K4 görüşünü “İlkokullarda rehberlik saatinin olmaması nedeniyle uzaktan eğitim sürecine katılmak için bizlerin ekstra çaba sarf etmesi gerekiyor. Yalnız bu, veli ve öğrenci katılımına çok fayda sağlamıyor, maalesef. Veli, bu çabamızı önemsemiyor. Bu nedenle, ilkokullara da rehberlik saatinin eklenmesinin faydalı olacağı görüşündeyim.” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılar 2 kez gelişim çalışmalarına yönelik çözüm önerisinde bulunmuşlardır. E7 görüşünü “Millî Eğitim açıkçası direkt bizim MEBBİS’imizden kullanabileceğimiz bir eğitim arşivi, bizimle paylaşabilir çünkü eğer insanlar az ya da çok, bir ya da ikisi, öğretmenler kendilerini geliştirmek isterse bir işe yarar eğitim materyallerine ulaşabilir. E-kütüphane var galiba mesela ama bunları daha bazı eğitimler için daha spesifik, daha bilgi kaynağı videolar ve kitapları, kaynakları bizimle paylaşabilir. Böyle bir, ekstra, dediğim gibi yeni bir site oluşturulmasına gerek yok. MEBBİS’e koyabilir. MEBBİS portalı görürseniz birçok yere geçiş, şey açılıyor işte, ara-ana kanal açılıyor. Orada bir yer var eğitimlerle alakalı ama bakıyorsunuz eğitim var mı yok mu diye görüyorsunuz. Millî Eğitim’de bu şekilde bir eğitim arşivini bize paylaşabilir.” ifadeleriyle belirtmiştir. Katılımcılar bir kez rehberlik ve psikolojik danışma hizmetine verilen önemin artırılmasına ilişkin

çözüm önerisinde bulunmuştur. E5 görüşünü *“Bir kere, biz bakanlık bünyesinde çok önemsenmeliyiz. Yani bakanlık bünyesinde bu alanı, öğrenci kişilik hizmetlerini ayrı bir önem verildiği hissettirilmeli.”* şeklinde ifade etmiştir. Araştırmada bir kez çözüm önerisi olarak yetkinlik vurgulanmıştır. E3 görüşünü *“Yani zaten, danışmanına güvenecek yani unvanına ve belgeseline istinaden danışan, etiketine, statüsüne istinaden artık değil mi?”* şeklinde belirtmiştir. Katılımcılardan bir kez güncellenme ve gençleşme çözüm önerisinde bulunmuşlardır. E5 görüşünü *“Yaşları 55 ve üstü öğretmenlerimizin artık tasfiye edilmesi gerektiğini düşünüyorum ben yani. Yani artık ben evet miladımı doldurdum kendimi de güncelleyemiyorum ha güncelleyene lafım yok.”* şeklinde ifade etmiştir.

Psikolojik danışmanların sunduğu müşavirlik hizmetine yönelik çözüm önerileri kategorisi; velilerle (2), öğretmenlerle (1) ve idareyle iş birliği geliştirme ve ortak anlayış oluşturma (1) kodlarından oluşmaktadır. K2 görüşünü *“Burada hem veliyle hem de işte okuldaki öğretmenle, okul idaresiyle birlikte çalışmak, birlikte adım atmak ve öğrencilerin herhangi bir sıkıntısı olduğunda velinin bunu öğretmenlere iletmesi, öğretmenlerimizle paylaşması ve bu süreçte bu üçlü-dörtlü iletişim çerçevesinde çalışmak çok önemli. Çünkü bu sorunu biliniz de rehberlik servisine gelmediği zaman ya da işte öğretmenlerin desteği olmadığı zaman çözülemiyor. Bunun için burada en önemlisi bence iş birliği, yani müşavirlik çalışmaları çok çok önemli.”* şeklinde ifade ederek tüm kodlara değinmiştir.

Psikolojik danışmanların sunduğu etkinliğe yönelik çözüm önerileri kategorisi; ilişki güçlendirme ve ilgi çekme (1) ve ölçme ve izleme (1) kodlarından oluşmaktadır. Katılımcılar bir kez ilişki güçlendirme ve ilgi çekmeye yönelik çözüm önerisi sunmuşlardır. K6 görüşünü *“Etkinliklerini değiştirerek belki olabilir. Yani yine hikâye anlatma olayları, canlandırmalara daha çok ağırlık vererek olabilir. Daha sonra bunun karşılığında da çocuklar anlamış mı anlamamış mı şeklinde konuyu olayı geri dönüt olarak resim yaptırma, şiir yazdırma, hikâye yazdırma tarzında şeyler de geri dönüt olarak istiyorum. Bu daha iyi oluyor tabii ki, çocuklar anlayıp anlamadıklarını hangi konularda sorunlu olduklarını görmek anlamında geri dönüt önemli.”* şeklinde sunmuştur.

Psikolojik danışmanların sunduğu program geliştirme-hazırlama-uygulama hizmetine yönelik çözüm önerileri kategorisi; resmi bilgi/sistem (1) kodundan oluşmaktadır. K3 görüşünü *“Bu da şeyin biraz, en azından bu seneye dair, bu seneye özgü çerçeve planın ölçütlerinde bence seyreltmeye gidilebilirdi. Çünkü onlar da biliyorlardı, çocuklara veya velilere ulaşamayacağımızı, öğretmenlere...”* şeklinde belirtmiştir.

Tartışma

Bu araştırma ile Covid-19'un rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine etkisinin, bu süreci tecrübe eden psikolojik danışmanların görüşlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bölümde görüşmelerden elde edilen bulgular alanyazındaki çalışmalarla ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

Birinci alt problem doğrultusunda psikolojik danışmanların bu süreç içerisinde Millî Eğitim

Bakanlığı talepleri doğrultusunda gerçekleştirdiği rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri 8 kategoride ele alınmıştır. Gerçekleştirilen hizmetlerin bilgi toplama ve yayma ile program geliştirme-hazırlama-uygulama hizmetlerinde ağırlık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmada psikolojik danışmanların salgına ve psikolojiye yönelik bilgi toplama ve yayma hizmetleri sunduğu belirlenmiştir. Okul müdürlerinin pandemi sonrası sürece ilişkin görüşlerinin incelendiği (Keleş vd., 2020) bir araştırmada katılımcı okulların tamamında öğrencilere, yarısından fazlasında velilere ve bir okulda öğretmenlere psikososyal destek verildiği belirlenmiştir. Paralel biçimde Özer (2020) tarafından yapılan araştırmada Millî Eğitim Bakanlığının ebeveynler ve öğrencilerin duygusal sağlığını korumak adına psikososyal bilgilendirme rehberleri hazırlayarak halkla paylaştığı ifade edilmiştir. Benzer şekilde Sarı ve Sarı (2020) tarafından Covid-19'da kriz yönetimine ilişkin yapılan araştırmada salgın hastalık döneminde psikolojik sağlamlığın korunması amacıyla psikososyal rehberlerin hazırlandığı, çevrim içi etkinliklerin yapıldığı belirtilmiştir. Bu kapsamda psikolojik danışmanların, Millî Eğitim Bakanlığı talepleri doğrultusunda paydaşların salgında psikolojik dayanaklıklarını korumalarına yönelik ihtiyaç duyabilecekleri her tür bilgiyi onların yararlanmasına sunmak için çalışmalar yaptıkları ortaya konmuştur.

İkinci alt problem doğrultusunda psikolojik danışmanların bu süreç içerisinde bakanlık taleplerine bağlı olmaksızın gerçekleştirdiği rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri 8 kategoride ele alınmıştır. Gerçekleştirilen hizmetlerin bilgi toplama ve yayma ile müşavirlik hizmetlerinde ağırlık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmada bilgi toplama ve yayma hizmetleri içerisinde psikolojik danışmanların eğitsel çalışmalar, sunduğu belirlenmiştir. Benzer biçimde Keleş vd.'nin (2020) yaptığı araştırmada sınıf öğretmenleri ve rehberlik öğretmenlerinin beraber çalışarak özdenetimi olmayan ve öğrenmeye istekli olmayan öğrencileri motive etmeye çalıştıkları, öğrencilere ve velilere sınava yönelik bilgilendirmeler yapıldığı bulgularına ulaşılmıştır. Araştırmada belirlenen bir başka bilgi toplama yayma hizmeti de salgına yönelik bilgilendirme çalışmalarıdır. Benzer şekilde Keleş vd.'nin (2020) yaptığı araştırmada rehber öğretmenlerin sınıf öğretmenleriyle birlikte velilere "sürece ilişkin nasıl davranmaları gerektiği" konulu paylaşımlar yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bakıoğlu ve Çevik'in (2020) yaptığı araştırmada fen bilgisi öğretmenlerinin pandemi sonrası için planladığı çalışmalar arasında ulaşılan pandemiyi anlatma kodu, araştırma bulgusuyla paralellik göstermektedir. Araştırmada bulunan bir diğer bilgi toplama yayma hizmeti kişisel-sosyal çalışmalardır. Keleş vd.'nin (2020) araştırmasında ki rehber öğretmenlerin okul web sitesinden velilere "endişeli konuşmaları engelleme" konulu paylaşımlar yaptığı bulgusu bu araştırmanın bulgusunu desteklemektedir. Araştırmada gerçekleştirilen bir diğer bilgi toplama ve yayma hizmeti iletişim ağı oluşturma olarak belirlenmiştir. Paralel biçimde başka bir araştırmada okul müdürlerinin tamamının pandemi boyunca velileri ile olan iletişimi son derece önemseyerek özellikle telefonlar aracılığıyla

iletişim grupları kurdukları belirlenmiştir (Keleş vd., 2020). Araştırma bulguları dikkate alındığında psikolojik danışmanların, Millî Eğitim Bakanlığının taleplerine bağlı olmaksızın paydaşların süreçte gerek duyabilecekleri her tür bilgiyi onların yararlanmasına sunmak için çalışmalar yaptıkları ortaya konmuştur. Araştırmada, psikolojik danışmanların öğretmenlere ve velilere müşavirlik hizmeti kapsamında işbirliği geliştirme ve ortak anlayış oluşturma adına çalışma yaptıkları belirlenmiştir. Benzer biçimde Keleş vd.'nin (2020) yaptığı araştırmada katılımcı müdürler rehberlik öğretmenlerinin ve sınıf öğretmenlerinin beraber çalışarak öğrencileri WhatsApp yoluyla motive etmeye çalıştıklarını; rehber öğretmenlerin, sınıf öğretmenleri aracılığıyla velilere salgın sürecine ve sınava yönelik paylaşımda bulunduğunu ifade etmişlerdir. Bu kapsamda psikolojik danışmanların birden çok paydaşın öğrencinin eğitimi ve iyilik hali için ortak anlayış oluşturmaya yönelik çalışmalarda buldukları belirlenmiştir.

Üçüncü alt problem doğrultusunda psikolojik danışmanların bu süreç içerisinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini uygularken karşılaştıkları sorunlar 8 kategoride ele alınmıştır. Katılımcıların süreçte karşılaştıkları sorunlar bilgi toplama ve yayma ile ilişkili ve mesleğe yönelik sorunlarda ağırlık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmada psikolojik danışmanların bilgi toplama ve yayma hizmeti ile ilişkili yaşadığı sorunlardan biri ilgidir. Bakioğlu ve Çevik'in (2020) fen bilimleri öğretmenlerinin görüşleri ile yaptığı araştırmada öğrencilerin derslere katılımlarının düşüklüğü bulgusu, araştırma bulgusuyla paraleldir. Benzer biçimde Keleş vd.'nin (2020) yaptığı araştırmada katılımcıların tamamına yakını öğrenci motivasyonunun süreç içinde önemli bir sorun olarak karşısına çıktığını ifade etmişlerdir. Yapılan bir başka araştırmada ulaşılabilen velilerin genel olarak ilgili oldukları ifade edilmiştir (Haşiloğlu vd., 2020). Bu ifade araştırma bulgusuyla ters düşmektedir. Araştırmada bilgi toplama yayma hizmeti ile ilişkili yaşanan bir diğer sorun teknoloji olarak bulunmuştur. Görgülü-Arı ve Hayır-Kanat'ın (2020) yaptığı araştırmada öğretmen adaylarının yeterli teknolojik imkânı olmayan bireylerin uzaktan eğitim sürecinde zorluk yaşayacağı görüşü araştırma bulgusunu destekler niteliktedir. Benzer biçimde Külekçi-Akyavuz ve Çakın'ın (2020) yaptığı araştırmada okul yöneticilerinin teknik yetersizlik ile ilişkili sorun yaşadığı belirlenmiştir. Yapılan bir başka araştırmada öğretmenlerin, öğrencilerin internete/bilgisayara erişememesini sorun olarak gördükleri belirlenmiştir (Bakioğlu ve Çevik, 2020). Keleş vd.'nin (2020) yaptığı araştırmada okul müdürleri öğrencilerin internet erişimlerinin sorun olarak karşısına çıktığını belirtmişlerdir. Haşiloğlu vd.'nin (2020) yaptığı araştırmada öğretmenlerin teknolojik eksikliklerden dolayı öğrencilerine ulaşamadıkları ifade edilmiştir. Aynı araştırmada öğretmenler Eğitim Bilişim Ağı (EBA) uygulamasını kullanmama sebebi olarak öğrencilerin yaşadığı bölgede internet sıkıntısı yaşamalarını ve bu nedenle EBA'ya girememelerini göstermişlerdir. Araştırmada katılımcıların bilgi toplama ve yayma hizmetiyle ilişkili yaşadığı diğer bir sorun teknoloji bilgisidir. Sayan'ın (2020) öğretim

elemanları ile yaptığı çalışmaya göre katılımcıların çoğunluğunun teknolojik destek ve kullanılan yazılım konusunda sıkıntılarını dile getirdikleri bu nedenle teknik desteğe ihtiyaç duydukları bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer biçimde Külekçi-Akyavuz ve Çakın'ın (2020) yaptığı çalışmada okul yöneticilerinin bilgi eksikliği ile ilişkili sorun yaşadığı belirlenmiştir. Yapılan bir başka çalışmada öğretmenlerin, öğrencilerin programları bilmemesini sorun olarak gördükleri belirlenmiştir (Bakioğlu ve Çevik, 2020). Araştırmada psikolojik danışmanların bilgi toplama ve yayma hizmeti ile ilişkili yaşadığı bir başka sorun resmi bilgi/sistem ile ilişkilidir. Bakioğlu ve Çevik'in (2020) fen bilimleri öğretmenleri ile yaptığı çalışmada okul yöneticilerinin süreci bilmemelerinden oluşan belirsizlik, öğretmenlerden normal bir süreçteki gibi başarı beklentilerinin yüksek olması, Millî Eğitim yetkililerinin baskı yapması, süreci bilmemeleri bulguları araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Araştırmada bilgi toplama yayma hizmeti ile ilişkili yaşanan sorunlardan biri de iletişimdir. Benzer şekilde Haşiloğlu vd.'nin (2020) yaptığı çalışmada öğretmenler velilerin geneline ve bütün öğrencilerine ulaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Bakioğlu ve Çevik'in (2020) yaptığı çalışmada ise öğretmenlerin öğrenciye ulaşamama sorununu ortaya koydukları görülmüştür. Araştırmada bilgi toplama yayma hizmeti ile ilişkili son sorun ise bilinçsiz teknoloji kullanımudur. Bakioğlu ve Çevik'in (2020) yaptığı çalışmada öğretmenlerin, öğrencilerin canlı dersleri sabote etmeleri sorun yaşadıklarını ifade etmeleri araştırma bulgusunu destekler niteliktedir. Araştırma bulguları dikkate alındığında psikolojik danışmanların, paydaşların gerek duyabileceği bilgileri onlarla paylaşırken sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Araştırmada müşavirlik hizmetiyle ilişkili olarak idareyle, velilerle ve öğretmenlerle işbirliği geliştirme ve ortak anlayış oluşturmada sorun yaşandığı belirlenmiştir. Külekçi-Akyavuz ve Çakın'ın (2020) yaptığı çalışmada okul yöneticilerinin öğretmen ilgisizliğini sorun olarak ifade etmeleri, araştırmanın öğretmenlerle müşavirlik sorunu olduğunu destekler niteliktedir. Ancak aynı çalışmada okul yöneticilerinin öğretmenlerin motivasyon ve aidiyet duygularını artırıcı çalışma yaptıkları ifadeleri idareyle müşavirlik sorunu yaşandığı bulgusunun aksi niteliktedir. Aynı zamanda Keleş vd.'nin (2020) yaptığı çalışmada, teknolojik yeterliği yüksek müdürlerin teknolojik sorunları anında çözmeye çalıştıkları bulgusu, birçok katılımcı müdürün ekip ruhunu yaratabilmek, öğretmenlerin görüş ve önerilerini almak, verimli uygulamalarını paylaşmak stratejilerini kullandıkları bulgusu, idareyle müşavirlikte sorun olduğu bulgusunun tersi niteliktedir. Aynı çalışmada rehber öğretmenleri sınıf öğretmenleri aracılığıyla velilere paylaşımda buldukları bulgusu öğretmenlerle müşavirlikte sorun olduğu bulgusunun aksi yöndedir. Haşiloğlu vd.'nin (2020) yaptığı çalışmada ulaşılabilen velilerin genel olarak ilgili oldukları bulgusu ise velilerle müşavirlikte sorun olduğu bulgusunun aksini göstermektedir. Bu farklılıkların sebepleri farklı meslek grupları ve farklı paydaşlarla çalışılması olabilir. Bu araştırma kapsamında bulgular dikkate alındığında psikolojik danışmanların paydaşlarla

ortak ve yeterli bir anlayışın gelişmesinde sorun yaşadıkları görülmüştür. Araştırmada psikolojik danışma hizmetiyle ilişkili güven ortamı sorun olarak belirlenmiştir. Benzer şekilde Yüksel-Şahin'in (2021) psikolojik danışmanlarla yaptığı araştırmada katılımcıların yaklaşık yarısı danışanların gizlilikle ilgili sorun yaşayabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca aynı araştırmada psikolojik danışmanlar yüz yüze psikolojik danışma yapmanın gizliliği sağlamada, ortamı düzenlemede etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Sayan'ın (2020) öğretim elemanları ile yaptığı araştırmada ise katılımcıların çoğunluğunun ortamlarında kameranın var olmasından kaynaklı rahatsız olmadığı bulgusu araştırma bulgusunun aksi yönündedir. Bu farklılığın temel sebebi öğretim elemanların ders içerikleri ile psikolojik danışmanların danışma içeriklerinin bilişsel ve duyuşsal yönden farklı olması olabilir. Bu araştırma kapsamındaki bulgular doğrultusunda psikolojik danışmanların öğrenci ile özel bir psikolojik yardım ilişkisi kurmada sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Araştırmada sözel olmayan ifadelerle erişmenin zorluğundan kaynaklı ilişki sorunu yaşandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Paralel biçimde Yüksel-Şahin'in (2021) yaptığı araştırmada psikolojik danışmanlar, yüz yüze psikolojik danışma yapmanın daha etkili olduğunu, danışanın jest ve mimiklerine dikkati kolaylaştırıcı olduğunu, terapötik ilişkinin daha hızlı sağlandığını, odaklanmayı artırdığını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde yapılan bir başka araştırmada öğretmen, öğrenci ve veliler tarafından eğitimi olumsuz etkileyen sorun olarak etkileşimin olmadığı ifade edilmiş, uzaktan eğitimin soyut bir ortam olmasından ve yüz yüze eğitimdeki gibi güçlü bir eğitimin olmadığından bahsedilmiştir (Başaran vd., 2020). Bozkurt'un (2020a) ilköğretim öğrencileriyle yaptığı metafor çalışmasında ortaya çıkan etkileşim kategorisi dahilindeki öğrencinin etkileşimi içselleştiremediği ve etkileşimin soyut düzeyde kaldığını ifade eden yapaylık teması da araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Aynı araştırmada iletişim kategorisi altındaki, öğrencinin uzaktan eğitimi yüz yüze eğitimde sağlayabildiği anıdalık ve duyuşsal yakınlığın azalmasının, kesintiye uğramasının sebebi olarak gördüğünü ifade eden anıdalık ve duyuşsal yakınlık teması da araştırma bulgusuyla paralel yöndedir. Araştırma bulguları dikkate alındığında psikolojik danışmanların, öğrenci hakkında en önemli ipuçlarını psikolojik danışmana sağlayacak olan sözsüz ifadelerle erişmede sorun yaşadıkları belirlenmiştir.

Dördüncü alt problem doğrultusunda psikolojik danışmanların karşılaştıkları sorunlara yönelik sundukları çözüm önerileri 5 kategoride ele alınmıştır. Çözüm önerilerinin bilgi toplama ve yayma hizmeti ile ilişkili ve mesleğe yönelik çözüm önerilerinde ağırlık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmada psikolojik danışmanların bilgi toplama ve yayma hizmeti içinde teknoloji ile ilişkili önerisi olduğu belirlenmiştir. Sarı ve Sarı'nın (2020) yaptığı araştırmada bu öneriye paralel olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın EBA portalına öğrencilerin erişimini desteklemek için GSM operatörleri ile işbirliği içinde öğrenciler 8 GB'a kadar ücretsiz internet erişimi sağlandığı ifade edilmiştir. Araştırmada katılımcı psikolojik danışmanların mesleğe rehberlik ders saati eklenmesi önerisinde

buldukları görülmüştür. Çaykuş ve Mutlu-Çaykuş'un (2020) araştırmasındaki pandemi sürecinde çocuklarının duygularını paylaşabileceği zamanların oluşturulması, etkinlikler aracılığıyla çocukların süreci normalleştirmelerine, benzer duyguların, düşüncelerin akranlarında da olduğunu görmelerine imkân sağlayacak paylaşımların yapılması gerektiği ifadeleri araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Araştırmada psikolojik danışmanlar müşavirlik hizmeti ile ilişkili olarak veliler, öğretmenler ve idareyle işbirliği geliştirme ve ortak anlayış oluşturma önerisinde bulunmuşlardır. Çaykuş ve Mutlu-Çaykuş'un (2020) yaptığı araştırmada süreçte çevrimiçi platformlarda çocukları gözlemleyebilen, aileleriyle etkileşimleri sırasında çocuklar hakkında bilgi sağlayabilen öğretmenlerin çocukları bütüncül biçimde değerlendirebilmeleri, gerekli gördüğünde ruh sağlığı çalışanına yönlendirmeleri ifadeleri bu bulguyu destekler niteliktedir. Aynı araştırmadaki ders ve ders dışı etkinlikler aracılığıyla ortaya çıkan tepkilerin türü, yoğunluğu, sıklığı ile ilgili olarak öğretmenler aileyle işbirliği yaparak, gizliliği koruyarak öğrencinin psikolojik dayanıklılığının güçlenmesine destek olacak şekilde paylaşımlar yapabilirler şeklindeki öneri araştırma bulgusuyla paralel yöndedir. Araştırmada katılımcılar ilişki, ilgi ile ölçme, izleme problemlerine yönelik çözüm önerisi olarak etkinlik çeşitlendirmeyi ve değiştirmeyi sunmuştur. Çaykuş ve Mutlu-Çaykuş'un (2020) araştırmasında yer alan sürecin uzun vadede olumsuz yansımalarının azaltılması için öğrencilerin duygularını paylaşmalarına olanak imkân tanyacak şekilde hem derslerde hem de ders dışında etkinlikler düzenlenebilir ve sosyal-duygusal gelişimleri göz önünde bulundurularak süreçte ortaya çıkan tepkilerin dışavurumunun sağlanması için yaş grubuna göre resim yapma, şiir yazma, hikâye tamamlama gibi aktiviteler yapılabilir şeklindeki ifadeler araştırma bulgusuyla paralellik göstermektedir. Benzer şekilde yapılan bir başka araştırmada fen bilimleri öğretmenlerinin pandemi sonrası yapmayı planladığı çalışmalar arasında öğretim yönetimini değiştirmek bulunmaktadır (Bakioğlu ve Çevik, 2020).

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak Covid-19 sürecinde psikolojik danışmanların hem Millî Eğitim Bakanlığı talepleri doğrultusunda hem de kendi inisiyatiflerinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmet alanlarının tamamında çalışmalar yaptıkları görülmüştür. Bu çalışmaları yaparken engellerle, sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Karşılaştıkları ya da karşılaşılabilecekleri sorunlara çözüm önerisi getirdikleri, bunların bazılarını kendileri gerçekleştirebilecekken bazılarında üst kurumlardan ve diğer paydaşlardan yardım gerektiği belirlenmiştir. Araştırma sonuçları kapsamında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Tüm öğrenci, veli ve öğretmenlere belirli platformlarda kullanılmak üzere ücretsiz, sınırsız internet temin edilebilir.
2. İnternet altyapısının olmadığı ya da yetersiz olduğu bölgelerde altyapı güçlendirme

- çalışmaları yapılabilir.
3. Bilinçli internet kullanımını sağlamak için paydaşlarla farklı platformlarda bilgilendirici içerikler paylaşılabilir.
 4. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin öneminin anlaşılması ve bu hizmetlere katkı sağlanması için veli, yönetici, öğretmen eğitimleri sağlanabilir.
 5. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin aksamaması ve daha iyi yürütülebilmesi için hizmet içi eğitimlerin sayısı artırılıp içeriği genişletilebilir.
 6. Rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde çalışan personellerin mesleki yetkinlik ve yeterliklerinin artırılmasına yönelik hizmet içi çalışmalar yürütülebilir.
 7. Psikolojik danışmanların paydaşlara ayırdığı vaktin artırılması ve özellikle önleyici hizmetlerin daha seri uygulanabilmesi için mevcut psikolojik danışman sayısı artırılabilir.
 8. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı çevrim içi platformlarda bireysel/grupla danışma ve rehberlik için sekme eklenebilir. Sekmenin dijital ve etik güvenliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yapılabilir.
 9. İhtiyacı olan veli, öğrenci ya da öğretmenin gerektiğinde yüz yüze danışma alması sağlanarak krize müdahale hizmetlerinin gücü artırılabilir.
 10. Mezun olmuş ve halen eğitim gören tüm psikolojik danışmanların çevrim içi psikolojik danışma konusunda bilinçlendirilmesi sağlanabilir.
 11. Konu ile ilgili farklı yöntemler ve çalışma gruplarıyla da araştırmalar yürütülebilir.

Kaynaklar

- Adıgüzel, O. C. (2019). *Eğitim programlarının geliştirilmesinde ihtiyaç analizi el kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akat, M. & Karataş, K. (2020). Psychological effects of covid-19 pandemic on society and its reflections on education. *Turkish Studies*, 15(4), 1-13. doi: [10.7827/TurkishStudies.44336](https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44336)
- Akoğlu, G. & Karaaslan, B. (2020). Covid-19 ve izolasyon sürecinin çocuklar üzerindeki olası psikososyal etkileri. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 99-103. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1196425> sayfasından erişilmiştir.
- Aslan, R. (2020). Tarihten günümüze epidemiler ve pandemiler. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi Dergisi, Ayrıntı*, 8(85), 36-45. <https://dergiayrinti.com/index.php/ayr/article/view/1353/2382> sayfasından erişilmiştir.
- Bakioğlu, B. & Çevik, M. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129. doi: [10.7827/TurkishStudies.43502](https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.43502)
- Baltacı, Ö., Akbulut, Ö. F. & Zafer, R. (2020). *Covid-19 pandemisinde problemli internet kullanımı: Bir nitel araştırma*. 7. International Eurasian Educational Research Congress'de sunulmuş sanal bildiri,

- Anadolu Üniversitesi, Eskişehir. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1910852> sayfasından erişilmiştir.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. & Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1152012> sayfasından erişilmiştir.
- Bozkurt, A. (2020a). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi sırasında ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik eğitim ve algıları: Bir metafor analizi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1-23. doi: [10.29065/usakead.777652](https://doi.org/10.29065/usakead.777652)
- Bozkurt, A. (2020b). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1215818> sayfasından erişilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1179832> sayfasından erişilmiştir.
- Cardenas, M. C., Bustos, S. S. & Chakraborty, R. (2020). A ‘parallel pandemic’: The psychosocial burden of Covid-19 in children and adolescents. *Acta Paediatrica*, 109(11), 2187-2188. doi: [10.1111/apa.15536](https://doi.org/10.1111/apa.15536)
- Çakın, M. & Külekçi-Akyavuz, E. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansımaları: öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186. doi: [10.24289/ijsser.747901](https://doi.org/10.24289/ijsser.747901)
- Çakır, Y. (2020). Covid-19 sürecinin çözüm odaklı terapi açısından incelenmesi. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 15-22. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1219891> sayfasından erişilmiştir.
- Çaykuş, E. & Mutlu-Çaykuş, T. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde çocukların psikolojik dayanıklılığını güçlendirme yolları: Ailelere, öğretmenlere ve ruh sağlığı uzmanlarına öneri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*(COVID-19 Özel Sayısı 2), 95-113. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1128102> sayfasından erişilmiştir.

- Düzgün, S. & Sulak, S. (2020). Öğretmen adaylarının covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi, Salgın Sürecinde Türkiye’de ve Dünyada Eğitim*, 619-633. doi: [10.37669/milliegitim.787874](https://doi.org/10.37669/milliegitim.787874)
- Eren, E. (2020). Yeni tip koronavirüs’ün Türk eğitim politikaları uygulamalarına etkisi: milli eğitim bakanlığının ve yükseköğretim kurulunun yeni düzenlemeleri. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 153-162. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1276113> sayfasından erişilmiştir.
- Görgülü-Arı, A. & Hayır-Kanat, M. (2020). Covid-19 (Koronavirüs) üzerine öğretmen adaylarının görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(Salgın Hastalıklar Özel Sayısı)*, 459-492. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1210688> sayfasından erişilmiştir.
- Haşiloğlu, M., Durak, S. & Arslan, A. (2020). Covid-19 uzaktan eğitim sürecinde fen bilimleri şube rehber öğretmenlerinin gözünden öğretmen, öğrenci ve velilerin değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(3), 214-239. doi: [10.47714/uebt.811306](https://doi.org/10.47714/uebt.811306)
- Karatepe, F., Küçükgençay, N. & Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(53), 1262-1274. doi: [10.26450/jshsr.1868](https://doi.org/10.26450/jshsr.1868)
- Kaysi, F. (2020). Covid-19 salgını sürecinde Türkiye’de gerçekleştirilen uzaktan eğitimin değerlendirilmesi. 5th International Scientific Research Congress’te (IBAD-2020) sunulmuş bildiri, İstanbul Üniversitesi, İstanbul. https://scholar.google.com.tr/citations?view_op=view_citation&hl=tr&user=iGSAPbgAAAAJ&citation_for_view=iGSAPbgAAAAJ:ZHo1McVdvXMC sayfasından erişilmiştir.
- Keleş, H., Atay, D. & Karanfil, F. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışları. *Milli Eğitim Dergisi, Salgın Sürecinde Türkiye’de ve Dünyada Eğitim*, 155-174. doi: [10.37669/milliegitim.787255](https://doi.org/10.37669/milliegitim.787255)
- Keskin, M. & Özer-Kaya, D. (2020). Covid-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1196338> sayfasından erişilmiştir.
- Kırmızıgül, H. (2020). Covid-19 salgını ve beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi(Covid-19 Özel Sayısı 2)*, 283-289. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1128111> sayfasından erişilmiştir.
- Külekcü-Akyavuz, E. & Çakın, M. (2020). Covid-19 salgınının eğitime etkisi konusunda okul yöneticilerinin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 723-737. doi: [10.7827/TurkishStudies.44140](https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44140)

- MEB. (2020a). Özel eğitim ve rehberlik hizmetleri bülteni e-özel yayında. <http://orgm.meb.gov.tr/www/ozel-egitim-ve-rehberlik-hizmetleri-bulteni-e-ozel-yayinda/icerik/1351> sayfasından erişilmiştir.
- MEB. (2020b). e-Özel özel eğitim ve rehberlik (Sayı: 1). http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_05/18020440_E_Bulten_2020_01_b.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB. (2020c). e-Özel özel eğitim ve rehberlik (Sayı: 2). http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_07/20144710_E_Bulten_SayY_2.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB. (2020d). e-Özel özel eğitim ve rehberlik (Sayı: 3). http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_10/14153547_SayY_3.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB. (2020e). e-Özel özel eğitim ve rehberlik (Sayı: 4). http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_01/12142552_e_BuYlten_SayY_4_9_Ocakb.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB. (2020f). Bakanlığımız Rehberlik hizmetlerinden yararlanan öğrenci ve veli sayısı 16 milyonu aştı. <https://orgm.meb.gov.tr/www/bakanligimiz-rehberlik-hizmetlerinden-yararlanan-ogrenci-ve-veli-sayisi-16-milyonu-asti/icerik/1366> sayfasından erişilmiştir.
- MEB Öğretim Programları Daire Başkanlığı. (2020). *Salgın (Covid-19) Sonrası Okula Uyum Kılavuz ve Etkinlikler*. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_03/10113300_okula_uyum.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Nazlı, S. (2016). *Kapsamlı gelişimsel rehberlik programı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özer, M. (2020). Türkiye'de Covid-19 salgını sürecinde milli eğitim bakanlığı tarafından atılan politika adımları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(3), 1124-1129. doi: [10.24106/kefdergi.722280](https://doi.org/10.24106/kefdergi.722280)
- Poyrazlı, Ş. & Can, A. (2020). Çevrim içi psikolojik danışma: Etik kuralları, covid-19 süreci, öneriler. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 59-83. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1176711> sayfasından erişilmiştir.
- Sarı, E. & Sarı, B. (2020). Kriz zamanlarında eğitim yönetimi: Covid-19 örneği. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 3(2), 49-63. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1208010> sayfasından erişilmiştir.
- Sayan, H. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 11(42), 100-122. doi: [10.5824/ajite.2020.03.004.x](https://doi.org/10.5824/ajite.2020.03.004.x)
- Shah, K., Mann, S., Singh, R., Bangar, R. & Kulkarni, R. (2020). Impact of covid-19 on the mental health of children and adolescents. *Cureus*, 12(8), e10051. doi: [10.7759/cureus.10051](https://doi.org/10.7759/cureus.10051)
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. (2019). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yazıcı-Çelebi, G. (2020). Covid 19 salgınına ilişkin tepkilerin psikolojik sağlık açısından incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*(8), 471-483. doi: [10.21733/ibad.737406](https://doi.org/10.21733/ibad.737406)

Yüksel-Şahin, F. (2021). Psikolojik danışmanların covid-19'a, yüz yüze ve çevrimiçi psikolojik danışma yapmaya, yüz yüze ve çevrimiçi eğitim almaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*(9), 496-522. doi: [10.21733/ibad.799721](https://doi.org/10.21733/ibad.799721)

Extended Summary

With this research, it is aimed to examine the effect of Covid-19 on guidance and psychological counseling services according to the perceptions of psychological counselors. In this context, answers to the following questions were sought in the study;

1. What are the guidance and psychological counseling services carried out in line with the demands of the Ministry of National Education from psychological counselors during the Covid-19 process?
2. What are the guidance and psychological counseling services provided by psychological counselors in the Covid-19 process, regardless of the ministry's demands?
3. What are the problems experienced in the implementation of guidance and psychological counseling services during the Covid-19 process?
4. What are the solution suggestions of psychological counselors regarding the problems experienced in guidance and psychological counseling services during the Covid-19 process?

When the relevant literature is scanned regarding Covid-19 pandemic process and education, there are studies in which the views of different samples are analyzed with content analysis, descriptive analysis, metaphor analysis, and using scale. In addition, there are also studies in which the process is analyzed by using the document review method regarding the educational reflections. There are also studies on psychology and psychological counseling during the Covid-19 process. However, there are no studies on guidance and psychological counseling services and counselor opinions. Therefore, this research needs to be done.

The research was designed as qualitative research. Phenomenology, which is one of the qualitative research types, was preferred.

Maximum variation sampling method, one of the purposive sampling types, was used in the selection of the study group. Fifteen psychological counselors working under the Ministry of National Education participated in the research.

An interview form prepared by the researcher was used to collect the data. While preparing the interview form questions, the researcher had a preliminary interview with a psychological counselor around her. After the questions were prepared, the opinions of 3 experts, one of whom was

a lecturer and two research assistants, were consulted. In order to measure the intelligibility of the questions, a pilot interview was conducted with a psychological counselor from the researcher's environment. After the participants were determined, an informed consent form was sent to the participants via e-mail by the researcher. All interviews were recorded. After the interviews were done, the data were transformed into a form and sent to the participants via e-mail in order to confirm their views.

Content analysis was preferred in the analysis of the data. Considering the answers given in the interviews, categories and codes were determined.

While preparing the interview form questions, the researcher had a preliminary interview with a psychological counselor. As a result of the preliminary interviews, questions were prepared. After the questions were prepared, the opinions of 3 experts, one of whom was a lecturer and two research assistants, were consulted. The interviews were recorded, and the researcher took notes during the interviews. Then, in line with the records and notes taken, forms containing participant opinions were created. These forms were sent to the participants, and feedback was received from the participants about whether the information belonged to them and whether it reflected what they wanted to express.

In line with the first problem of the research; guidance and psychological counseling services provided by the interviewed psychological counselors in line with the demands of the Ministry of National Education during this process, information gathering and dissemination, program development-preparation-implementation, getting to know the individual, relations with the environment and parents, orientation, counseling, psychological counseling and orientation-placement services were classified in 8 categories.

In line with the second problem of the research; guidance and psychological counseling services provided by the interviewed psychological counselors in this process, regardless of the ministry's demands, are divided into 8 categories as information gathering and dissemination, counseling, psychological counseling, relations with the environment and parents, professional, individual recognition and program development-preparation-implementation services taken.

In line with the third problem of the research; the problems encountered by the interviewed psychological counselors while applying guidance and psychological counseling services during this process were discussed in 8 categories as information gathering and dissemination, vocational, consultancy, psychological counseling, relationship, program development-preparation-implementation, orientation and problems related to getting to know the individual.

In line with the fourth problem of the research; the solution suggestions offered by the interviewed psychological counselors regarding the problems they encountered were discussed in 5

categories as information gathering and dissemination, vocational, consultancy, activity and program development-preparation-implementation services.

According to the findings of the first sub-problem and the data obtained as a result of scanning the relevant literature, psychological counselors, it has been revealed that in line with the demands of the Ministry of National Education, the stakeholders are working to provide all kinds of information they may need to protect their psychological resilience during the epidemic.

Within the scope of the findings of the second sub-problem and the results obtained from the literature, it has been determined that psychological counselors are working on creating a common understanding for the education and well-being of the student from more than one stakeholder.

Considering the research findings of the third sub-problem and the findings in the related literature, it was determined that the counselors had problems in accessing the nonverbal expressions that would provide the counselor with the most important clues about the student.

When the findings of the fourth sub-problem are matched with the findings of the related literature, there is a parallelism between the literature and the research results in terms of solution suggestions.

As a result, it has been observed that during the Covid-19 process, psychological counselors work in all areas of guidance and psychological counseling both in line with the demands of the Ministry of National Education and on their own initiative. It was determined that they encountered obstacles and problems while doing these studies. It has been determined that they have offered solutions to the problems they have encountered or may encounter, and some of them can be realized by themselves, while others require help from higher institutions and other stakeholders.

In this context, the following recommendations have been developed:

1. Free, unlimited internet is available for all students, parents, and teachers to be used on certain platforms.
2. In order to understand the importance of guidance and psychological counseling services and to contribute to these services, training for parents, administrators, and teachers can be provided.
3. The number of in-service training can be increased, and their content can be expanded so that guidance and psychological counseling services are not disrupted and can be carried out better.
4. The number of available counselors can be increased in order to increase the time that psychological counselors allocate to the stakeholders and to implement preventive services more rapidly.

5. A tab can be added for individual/group consultation and guidance on online platforms affiliated with the Ministry of National Education. Studies can be carried out to ensure the digital and ethical security of the tab.
6. It can be ensured that all psychological counselors who have graduated and are currently studying can be made aware of online counseling.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Araştırmaya her iki yazar da aynı oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teřekkür Beyanı

Araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ve kişiden destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonunun 13.10.2021 tarih ve E-77082166-604.01.02-190833 sayılı onayı ile yürütülmüştür.